

Universiteit Utrecht

De ervaringen van ISK-docenten met het geven van gedwongen NT2- afstandsonderwijs

Naam: Miranda Zegers

Studentnummer: 6133282

Eindwerkstuk BA Nederlandse Taal en Cultuur

ECTS: 7,5

Cursuscode: NE3V19006

Aantal woorden: 6630

Begeleider: Sterre Leufkens

Tweede lezer: Erwin Mantingh

Datum: 23/07/2020

Samenvatting

Sinds maart 2020 wordt de wereld in zijn greep gehouden door het virus COVID-19. Op 15 maart 2020 was het coronavirus in Nederland op een hoogtepunt en werd door het kabinet besloten de scholen te sluiten. Zo werden ook ISK-scholen gesloten en werden de docenten die daar fysieke NT2-lessen gaven, gedwongen om plotseling en snel over te schakelen naar afstandsonderwijs. In dit kwalitatieve onderzoek worden de ervaringen van twee NT2-docenten, A en L, die hiermee te maken hebben gehad in kaart gebracht. De hoofdvraag van het onderzoek is dan ook: *wat zijn de ervaringen van ISK-docenten bij het geven van NT2-afstandsonderwijs?*

Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben er twee individuele, semigestructureerde interviews plaatsgevonden met docenten A en L en heeft er een groepsgesprek plaatsgevonden.

Uit de gesprekken is gebleken dat de docenten op één lijn liggen wat betreft hun ervaring met het geven van NT2-afstandsonderwijs. Beiden hebben geroeid met de riemen die ze hadden. De docenten noemden als grootste verschillen voor de leerlingen tussen het fysieke NT2-onderwijs en het NT2-afstandsonderwijs dat de leerlingen veel zelfstandiger moesten zijn, veel minder contact hadden onderling en dus ook veel minder konden samenwerken en een verminderde taalinput hadden vanwege een totaal andere setting. Als grootste verschillen voor henzelf als docent zijnde noemden ze dat ze moeilijker konden inschatten hoe het met een leerling ging en of hij iets wel of niet begreep op afstand en dat je als docent op afstand minder controle had over de volgorde waarin de lesstof werd aangeboden. Beide docenten vonden dat de kwaliteit van het NT2-onderwijs omlaagging door de plotselinge omschakeling van fysiek naar afstandsonderwijs. Ook zagen beide docenten voor zowel de leerlingen als henzelf meer na- dan voordelen van NT2-afstandsonderwijs ten opzichte van fysiek NT2-onderwijs.

De nadelen werden echter deels veroorzaakt door de coronacrisis en de enorm snelle switch die hierdoor gemaakt moest worden naar een ander soort onderwijs. Wanneer het afstandsonderwijs nu opnieuw door hen gegeven zou moeten worden, is er kans dat er minder nadelen de kop opsteken vanwege de ervaring die beide docenten nu hebben.

Vervolgonderzoek hiernaar zou interessant kunnen zijn, om te kunnen beoordelen of dit inderdaad het geval is.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	5
2 Theoretisch kader	6
2.1 ISK-onderwijs.....	6
2.2 NT2-onderwijs van hoge kwaliteit	7
2.3 Afstandsonderwijs	8
2.3.1 Algemene succesfactoren bij afstandsonderwijs	8
2.3.2. Succesfactoren met betrekking tot taalafstandsonderwijs	9
3. Onderzoeksvragen.....	10
4. Methode.....	11
4.1 Deelnemers	11
4.2 Methode	11
5. Resultaten	12
5.1. Voor corona: fysiek NT2-onderwijs.....	12
5.1.1 Vormgeving	12
5.1.1.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta	12
5.1.1.2 ISK Schakel aan Zee	14
5.2. Tijdens corona: NT2-afstandsonderwijs.....	15
5.2.1 Vormgeving	15
5.2.1.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta	15
5.2.1.2 ISK Schakel aan Zee	17
5.3 Belangrijkste verschillen NT2 fysiek en afstandsonderwijs volgens docenten.....	19
5.3.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta.....	19
5.3.2 ISK Schakel aan Zee	19
5.4 Kwaliteitsbehoud	20
5.4.1 ISK Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta.....	20
5.4.2 ISK Schakel aan Zee	20
5.5 Voor- en nadelen	21
5.5.1 Nadelen	21
5.5.1.1 Voor docenten	21
5.5.1.2 Voor leerlingen.....	22
5.5.2 Voordelen.....	24
5.5.2.1 Voor docenten	24
5.5.2.2 Voor leerlingen.....	25

6. Discussie.....	26
6.1 Bevindingen.....	26
6.2 Betrouwbaarheid.....	29
7. Conclusie.....	30
Bibliografie.....	31
Bijlage 1 Interviewvragen 1-op-1 interviews.....	33
Bijlage 2 Transcripties	36
2.1 Transcriptie interview ISK Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta.....	36
2.2 Transcriptie interview ISK Schakel aan zee.....	51
2.3 Transcriptie online groepsdiscussie voor- en nadelen afstandsonderwijs	62
Bijlage 3 Codeboom.....	74

1 Inleiding

Al enige maanden wordt de wereld in zijn greep gehouden door het virus COVID-19. Op 15 maart 2020 was het coronavirus in Nederland op een hoogtepunt en werd door het kabinet besloten de scholen te sluiten. Scholen waren hierdoor gedwongen in korte tijd over te schakelen op afstandsonderwijs. Ook docenten van nieuwkomers waren gedwongen online-onderwijs te geven. Nieuwkomers tussen de 12 en 18 jaar gaan naar zogeheten Internationale Schakelklassen (ISK's). Dit zijn opleidingen waar de focus ligt op de ontwikkeling van de Nederlandse taalvaardigheid en die voorbereiden op een doorstroming naar het reguliere onderwijs.

De docenten Nederlands als tweede taal (NT2) van deze leerlingen werden vanwege de coronamaatregelen in het diepe gegooid. Men vreesde dat dit problematisch kon gaan worden, aangezien ISK-leerlingen een kwetsbare groep vormen (Poortvliet, 2020). Zo beschikte een deel van de leerlingen niet over de juiste middelen om digitaal onderwijs te kunnen volgen. Ook is interactie zeer belangrijk voor deze leerlingen en is een Nederlands taalbad belangrijk om de taal goed te verwerven, wat erg lastig is op afstand (LOWAN, 2020). Er waren naast bovenstaande groep-specifieke problemen ook algemenere risico's verbonden aan een snelle overgang naar digitaal onderwijs. Zo bestond bijvoorbeeld het gevaar dat docenten die onervaren zijn met het geven van afstandsonderwijs ongerichte keuzes zouden maken (Sluijsmans et al., 2020). Kennis en ervaring op het gebied van afstandsonderwijs kunnen daarnaast niet zonder maatwerk worden overgedragen naar elke context: er moet geredeneerd worden vanuit de specifieke groep leerlingen. De kans bestond dat docenten vanwege bovenstaande risico's overbelast zouden worden. Tot slot is de juiste didactiek bij het geven van online-onderwijs nog belangrijker dan bij het geven van fysiek onderwijs (Sluijsmans et al., 2020).

Een situatie als deze, waarin ISK-docenten plotseling NT2-onderwijs op afstand moeten geven, heeft zich nog niet eerder voorgedaan. Er is dus ook nog geen onderzoek gedaan naar de ervaring van docenten die van het ene op het andere moment gedwongen volledig NT2-afstandsonderwijs moesten geven op ISK-scholen. Onderzoek hiernaar is daarentegen van groot maatschappelijk belang omdat het inzicht biedt in de situatie van deze docenten en de kwaliteit van het gegeven onderwijs. Verliep het geven van dit nieuwe soort onderwijs inderdaad problematisch of viel dit mee in de praktijk?

In het volgende hoofdstuk zal literatuur worden beschreven wat betreft ISK-scholen, factoren die bijdragen aan succesvol NT2- en meertalig onderwijs en succesfactoren bij afstandsonderwijs.

2 Theoretisch kader

2.1 ISK-onderwijs

Nieuwkomers in Nederland, die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen om onderwijs op het regulier voortgezet onderwijs of ander vervolgonderwijs te kunnen volgen, gaan naar ISK's. Er bestaan grote verschillen tussen deze vele ISK-scholen (116 in 2016, Nederlands Jeugdinstituut, z.d.) die Nederland kent. Een oorzaak hiervan is de manier waarop ISK's georganiseerd zijn: niet centraal maar per gemeente. ISK's kunnen bijvoorbeeld gekoppeld zijn aan een asielzoekerscentrum of aan een soort 'moederschool': een reguliere middelbare school (Schoonderwoerd, 2015). De ISK's kunnen daarnaast verschillen in de regels die ze hanteren qua maximaal toegestane leeftijd van een nieuwe leerling; sommige scholen hanteren hierin de maximumleeftijd van 16 jaar, andere de leeftijd van 18 jaar. Ook verschillen de ISK's qua duur van de opvang, dit verschilt van één tot drie jaar (Tudjman & van den Heerik, 2016).

Ondanks deze verschillen streven de ISK's allen naar de doorstroom van hun leerlingen naar het reguliere onderwijs. Om dit doel mogelijk te maken, is het leren van de Nederlandse taal voor de nieuwkomers van groot belang. NT2 speelt hierom een grote rol op ISK-scholen (Schoonderwoerd, 2015).

NT2-onderwijs is een vorm van meertalig onderwijs. Dit is onderwijs dat gegeven wordt aan meertalige leerlingen. De leerlingen beheersen minstens één andere taal, hun moedertaal. Meestal spreken ze hiernaast ook nog andere talen. Baker & Wright (1996) schetsen grofweg drie vormen van meertalig onderwijs. De eerste vorm is onderdompeling. Onderdompeling houdt kort gezegd in dat zowel docenten als leerlingen alleen de te leren taal (doeltaal) mogen gebruiken. Er is hierbij geen ruimte voor andere talen, zoals de moedertaal. Soms wordt het gebruik van de moedertaal of andere talen zelfs afgestraft. De tweede vorm is transitioneel onderwijs. Hierbij vindt er een geleidelijke overgang plaats waarbij er steeds minder ruimte is voor de moedertaal. Dit wil zeggen dat leerlingen op het begin de moedertaal mogen hanteren en lessen soms ook gegeven worden in de moedertaal. Het uiteindelijke doel is dat leerlingen les krijgen in de doeltaal en zelf ook enkel nog de doeltaal spreken tijdens de lessen. De laatste vorm van meertalig onderwijs die Baker & Wright (1996) schetsen, noemen

zij ook meertalig onderwijs. Dit houdt in dat het onderwijs is dat aan meertalige leerlingen wordt gegeven en dat er meerdere talen worden toegestaan tijdens de lessen. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat 50% van de lessen in het Engels wordt gehouden en de andere 50% van de lessen in het Spaans wordt gehouden. In Nederland vindt dit type onderwijs niet veel plaats, maar voorbeelden hiervan zijn te vinden in Friesland. Op ISK's wordt voornamelijk gebruik gemaakt van onderdompeling (A. de Graaf, Delarue, & De Coninck, 2019)

2.2 NT2-onderwijs van hoge kwaliteit

Wat NT2-onderwijs tot onderwijs van hoge kwaliteit maakt, is niet eenduidig te beantwoorden. Hoge kwaliteit is vaak iets subjectiefs en is niet eenvoudig te meten. Daarnaast spelen er vele factoren mee. Waar sommigen beweren dat onderdompeling het beste werkt om een taal te leren, zijn anderen ervan overtuigd dat meertalig onderwijs juist dé manier is. Er zitten nog vele vormen tussen deze twee uitersten in (A. de Graaf, Delarue, & De Coninck, 2019). Onderzoek wijst uit dat we geen van beiden met stelligheid kunnen beweren, er is geen bewijs dat het één beter werkt dan het andere (Van Avermaet & Sierens, 2010).

Onderwijskwaliteit hangt hiernaast niet alleen af van het taalonderwijs zelf, maar ook van vele andere factoren, zowel van organisatorische als van onderwijskundige. Hierom is ervoor gekozen om in deze scriptie enkele algemene punten naar voren te halen waarvan uit onderzoek bekend is dat deze factoren bijdragen aan goed NT2- en meertalig onderwijs.

Ten eerste is het van belang om thuistalen niet volledig te verbieden. Wanneer men een onderdompelingsmodel hanteert in de klas en hier dus enkel Nederlands spreekt, betekent dit niet dat men buiten de klas, bijvoorbeeld op het schoolplein of in de gang, ook enkel Nederlands mag spreken. Dit gebeurt nu in de praktijk wel regelmatig (Van Avermaet & Sierens, 2010). Het welbevinden van een leerling sterk kan echter lijden onder een verbod op de thuistaal. Zo kunnen er negatieve gevolgen zijn voor het zelfbeeld van de leerlingen en hun identiteitsontwikkeling (Heyerick, 2008).

Het is essentieel om binnen de Nederlandse taal, dagelijkse taal en schooltaal van elkaar te onderscheiden. Dagelijkse taal kan gezien worden als informele en spontane taal, terwijl schooltaal formeel is, bestaat uit een woordenschat die gespecialiseerd is op vakdisciplines en vaak complexer is qua grammatica (Van den Branden & Verhelst, 2011). Nieuwkomers hebben vooral moeite met het aanleren van de schooltaal Nederlands en hebben het informele Nederlands veel sneller onder de knie. Deze schooltaal wordt echter puur gesproken in de klas, ook wanneer het op het gehele schoolterrein verplicht is om Nederlands te spreken (Van Avermaet & Sierens, 2010).

Ten tweede is het inzetten op talensensibilisering belangrijk. Hierbij worden leerlingen bewuster van, en gevoeliger voor de diversiteit aan talen (Van Avermaet & Sierens, 2010). Dit brengt meerdere positieve effecten met zich mee: er ontstaan positievere en meer open attitudes ten opzichte van alle talen die door de leerlingen gesproken worden, het vergroot de motivatie om een nieuwe taal te leren, het metalinguïstische bewustzijn wordt verhoogd wat het leren van een vreemde taal kan ondersteunen, het welbevinden verbetert, onderwijsbetrokkenheid wordt verhoogd en de relaties tussen leerlingen verbeteren (A. de Graaf, Delarue, & De Coninck, 2019; Van Avermaet & Sierens, 2010). Hierbij moet worden vermeld dat deze effecten pas bereikt worden wanneer de talensensibilisering altijd wordt toegepast, niet enkel een paar uur per week. Ook kost het enige tijd voordat de effecten zichtbaar zijn en is geduld en consequent handelen hierbij dus nodig (A. de Graaf, Delarue, & De Coninck, 2019; Frijns, 2014).

Ten derde wordt de taalontwikkeling van nieuwkomers gestimuleerd door de inzet van functioneel meertalig leren. Dit houdt in dat leerlingen hun volledige talige repertoire, dus ook hun moedertaal, actief inzetten tijdens de lessen om zo meer succes te bereiken op school (Van Avermaet & Sierens, 2010). Moedertalen hebben op deze manier de functie van hulpmiddel, zowel bij het leren van de tweede taal als bij het leren van andere schoolse vaardigheden. Om functioneel meertalig leren mogelijk te maken, is een interactieve leeromgeving nodig. Samenwerkingsopdrachten zullen bijvoorbeeld regelmatig moeten worden ingevoerd, omdat leerlingen elkaar hierbij in hun thuistaal kunnen helpen, mocht dit nodig zijn. Een voorbeeld van zo'n opdracht is een samenvatting in de doeltaal maken van een verhaal in de thuis-of moedertaal. Dit zouden leerlingen dan in duo's, waarbij elk duo eenzelfde thuis-of moedertaal heeft, kunnen uitvoeren. Uit meerdere onderzoeken is gebleken dat functioneel meertalig leren effectief is en leidt tot succes (Van Avermaet, Slembrouck, & Vandenbergen, 2015).

2.3 Afstandsonderwijs

2.3.1 Algemene succesfactoren bij afstandsonderwijs

Vanwege de coronacrisis hebben bijna alle scholen in Nederland te maken gehad met het snel moeten omschakelen van contact- naar afstandsonderwijs. Om de docenten van deze scholen hulp te bieden, is er veel geschreven over wat wel en niet zou werken. Zo beschrijft het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) (2020) welke factoren volgens onderzoek zouden bijdragen aan schoolsucces bij afstandsonderwijs. Ten eerste is communicatie tussen docent en leerling zeer belangrijk: deze moet opbouwend zijn en gericht zijn op leerdoelen.

Hierbij is interactie en feedback van belang. Deze feedback moet vooral persoonlijk en inhoudelijk zijn en niet zozeer gericht zijn op gewenste uitkomsten. Ten tweede is een zekere mate van flexibiliteit van belang wat zich vertaalt in adaptief onderwijs. Hierbij kunnen bijvoorbeeld opdrachten of toetsen worden aangepast als blijkt dat de leerder dit nodig heeft. Tot slot noemt het NRO het belang van een gevoel van zelfstandigheid bij de leerlingen. Dit gevoel kunnen zij krijgen wanneer ze zelfsturend leren. Hierbij voelt een leerling verantwoordelijkheid om zelfstandig bepaalde leerdoelen te behalen. Hiervoor zijn leerstrategieën nodig, evenals autonomie en de leraar als een coach die de leerling de ruimte geeft. In hoeverre zelfsturend leren mogelijk is, hangt af van de specifieke leerling en de kennis en ervaring die diegene al heeft (NRO, 2020).

2.3.2. Succesfactoren met betrekking tot taalafstandsonderwijs

Ook het CTO (Centrum voor Taal en Onderwijs) (2020) heeft geschreven over succesfactoren voor afstandsonderwijs, in dit geval specifiek voor taalonderwijs. Zij geven zes vuistregels die gebaseerd zijn op zowel eigen, als internationaal onderzoek naar taalafstandsonderwijs. Allereerst noemen zij dat de docent op vaste, door de leerlingen gekende, momenten online actief aanwezig moet zijn. Ten tweede noemt het CTO net als het NRO (2020) het belang van persoonlijke feedback. Zij voegen hieraan toe dat dit beter direct gegeven kan worden dan achteraf. Ten derde benoemen zij het belang van leerling-leerling en leerling-docent interactie. Om tot deze interactie te komen geven zij aan dat functionele en betekenisvolle opdrachten nodig zijn. Ten vierde noemen zij het combineren van zelfstandige en klassikale momenten. Ook hier sluiten zij dus weer aan bij het NRO omdat ook zij zelfregulerend leren stimuleren. De zelfstandige taken moeten volgens het CTO een verdiepende en aansluitende functie hebben. Ten vijfde moeten technologische tools die gebruikt worden in dienst staan van de specifieke leerdoelen van de leerlingen. Tot slot raden zij docenten aan om in stapjes over te schakelen op online-onderwijs omdat zij de tijd moeten krijgen om hierin te groeien. Dit laatste is in het geval van de coronacrisis lastig te realiseren.

Nielson en González-Lloret (2010) beschrijven waaraan taalafstandsonderwijs moet voldoen. Zij baseren zich hierbij op tweede-taalontwikkelingstheorieën, die zijn ontwikkeld door vele taalonderzoekers. Input van de doeltaal is nodig, die niet gesimplificeerd is en die betekenisvol is gemaakt door bijvoorbeeld nadruk te leggen op bepaalde woorden. Hiernaast is output noodzakelijk voor het verwerven van een taal, waarbij interactie in de doeltaal vereist is. Nielson en González-Lloret sluiten zich verder aan op zowel NRO (2020) als CTO (2020) door het belang van feedback aan te stippen. Ook zij benoemen dat onmiddellijke

feedback beter werkt dan het achteraf verkrijgen van feedback. Zij geven ook aan dat het belangrijk is dat de feedback persoonlijk is, alleen doen zij dit door feedback te koppelen aan de Focus on Form (FonF) methode. FonF houdt in dat er aandacht is voor de taalvorm, maar dat deze ingebed in een betekenisvolle context wordt aangeboden in plaats van geïsoleerd. Feedback bij FonF richt zich op correct én begrijpelijk taalgebruik van een leerder (Bossers & Kuiken, 2015). Leerlingen moeten verder voelen dat zij onderdeel zijn van een community. Dit kan bijvoorbeeld door hen te laten samenwerken in groepen en door hen in de doeltaal te laten interacteren met elkaar. Uit vele onderzoeken is gebleken dat dit zorgt voor meer tevredenheid en schoolsucces bij de leerlingen (K.-B. Nielson & González-Lloret, 2010). Zij sluiten zich hiernaast aan bij het CTO door te benoemen dat technologische tools in dienst moeten staan van de didactiek en de leerdoelen. Tot slot geven Nielson en González-Lloret, net als het CTO, aan dat training en oefening belangrijk is voor het kunnen geven van taalafstandsonderwijs, zowel bij het geven van de lessen als bij de omgang met technologieën.

3. Onderzoeksvragen

In het theoretisch kader is beschreven waaraan goed NT2-afstandsonderwijs zou moeten voldoen volgens de literatuur. In de praktijk is dit echter niet eenvoudig te realiseren. De grootste oorzaak hiervan is de geringe tijd die de docenten hebben gekregen om hun afstandsonderwijs te realiseren, door de coronacrisis. Bovendien is het mogelijk dat docenten anders denken over wat goed NT2-(afstands)onderwijs is. In dit onderzoek zal worden bekeken hoe ISK-docenten het ervaren hebben om in korte tijd gedwongen NT2-afstandsonderwijs te moeten geven. De hoofdvraag is hierom: *wat zijn de ervaringen van ISK-docenten bij het geven van NT2-afstandsonderwijs?* De volgende deelvragen zullen worden beantwoord:

1. *Welke didactische keuzes maken de docenten bij de vormgeving van NT2-afstandsonderwijs met betrekking tot toetsing, leerdoelen, werkvormen, de verhouding tussen doel- en voertaal en lesfrequentie- en duur?*
2. *Welke aspecten van het NT2-afstandsonderwijs verschillen ten opzichte van fysiek onderwijs en welke aspecten komen overeen?*
3. *Wordt de onderwijskwaliteit, op het gebied van tweedetaalverwerving, bij het geven van NT2-afstandsonderwijs volgens de docenten behouden?*

4. *Wat zijn volgens de ISK-docenten voor-en nadelen van het geven van NT2-afstandsonderwijs voor zowel de docenten zelf, als voor hun leerlingen?*

4. Methode

4.1 Deelnemers

Om de deelvragen, en daarmee de hoofdvraag, van deze scriptie te kunnen beantwoorden is er voor gekozen om in te zoomen op twee NT2-docenten die lesgeven op een ISK. De keuze voor deze docenten hing af van bereidheid om deel te nemen aan het onderzoek. Vanwege de coronacrisis kampten docenten met een hoge werkdruk en niet iedereen had hierom de (mentale) ruimte om deel te nemen aan onderzoek. Via LinkedIn is contact gezocht met de docenten die hebben deelgenomen.

Docente A. is NT2-docente en mentor op de ISK van Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta. Deze ISK heeft een regionale functie voor omgeving Delfzijl (Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta, z.d.). Ze heeft ongeveer twee jaar ervaring met het geven van NT2-onderwijs en had voor de coronacrisis nog geen ervaring met online lesgeven, dit was volledig nieuw voor haar.

Docente L. is NT2-docente op ISK Schakel aan Zee. Deze ISK heeft een regionale functie voor omgeving Den Helder en is een combinatie van een Eerste Opvang Asielzoekers (EOA) en ISK (Scholen aan Zee & Schakel aan Zee, z.d.). L. werkt sinds 2015 als NT2-docente en is hiernaast specialist alfabetisering. Ze had voor de coronacrisis nog geen ervaring met het geven van online lessen in de praktijk. Wel is ze ondersteuner digitaal leren, waardoor ze al behoorlijk wat kennis in huis had.

4.2 Methode

Deelvragen 1 tot en met 3 zijn beantwoord door middel van het afnemen van semigestructureerde interviews die één uur duurden. Dergelijke interviews behoren tot de kwalitatieve onderzoeksmethoden (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2015). Ook zijn de interviewvragen open en complex (zie bijlage 1). Bij een semigestructureerd interview krijgen geïnterviewden de mogelijkheid de vragen uitgebreid te beantwoorden en is het mogelijk om vragen in een andere volgorde te stellen indien dit nodig is. Bovendien geven semigestructureerde interviews de mogelijkheid tot herhaling, wat bij bijvoorbeeld een ongestructureerd interview veel lastiger is aangezien er bij dit type interview geen vragenlijst is opgesteld (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2015).

Deelvraag 4 is beantwoord door middel van een online groepsgesprek van een uur. In dit geval houdt dit in dat ik het gesprek heb geleid, maar inhoudelijk geen input heb geleverd. De docenten bespraken om en om de voor- en nadelen van NT2-afstandsonderwijs op ISK-scholen en konden hierna op elkaar reageren of elkaar aanvullen. Er is bewust gekozen voor een gezamenlijk gesprek in plaats van bijvoorbeeld een individueel interview, omdat de docenten op deze manier met elkaar in interactie kunnen gaan en van elkaar kunnen leren.

Allerdrie de interviews hebben vanwege het coronavirus online plaatsgevonden via Microsoft Teams. De interviews zijn, met toestemming van de deelnemers, opgenomen. De interviews zijn vervolgens getranscribeerd (zie bijlage 2) en geanalyseerd. De antwoorden op de interviewvragen zijn eerst open gecodeerd, vervolgens axiaal gecodeerd en tot slot selectief gecodeerd. Hieruit is een codeboom ontstaan (zie bijlage 3).

5. Resultaten

Eerst zal worden ingezoomd op de manier van lesgeven van A en L voor de coronacrisis: het fysieke NT2-onderwijs op hun ISK. Hierna wordt het afstandsonderwijs behandeld, ook hier wordt ingezoomd op de manier waarop dit onderwijs bij hen plaatsvond. Vervolgens zullen de belangrijkste verschillen volgens A en L tussen het fysiek NT2-onderwijs en NT2-afstandsonderwijs worden uitgelicht. Daarna zal de mate waarin het NT2-onderwijs volgens A en L haar kwaliteit behoudt wanneer dit op afstand wordt gegeven besproken worden. Hierbij zullen eerst de bevindingen van A van ISK Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta aan bod komen, en daarna de bevindingen van L van ISK Schakel aan Zee. Tot slot wordt besproken wat volgens A en L de voor- en nadelen van het afstandsonderwijs zijn geweest, voor zowel henzelf als voor de leerlingen.

5.1. Voor corona: fysiek NT2-onderwijs

5.1.1 Vormgeving

5.1.1.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta

A geeft op de ISK aan twee klassen les, waar gemiddeld 16 leerlingen per klas inzitten. De groepen zijn heel heterogeen: de leerlingen zijn tussen de 12 en de 18 jaar oud en de klassen bevatten drie niveaugroepen, variërend van starters tot hogere niveaus. Voor de coronacrisis gaf ze deze leerlingen ongeveer 20 lessen per week NT2-les, waarbij elke les 45 minuten duurt. Op de ISK volgen de leerlingen een rooster wat overeenkomt met een middelbare school, na het 2^e en het 4^e lesuur hebben ze een pauze.

A gebruikt verschillende lesmethodes door elkaar, variërend van digitale methodes zoals 'DISK' tot de methode 'Beter lezen'. Ze differentieert hierbij, zowel per niveau als per leerling. Ze kijkt naar wat een leerling nodig heeft en welke methode hierbij past. Ze zegt onder andere het volgende (zie bijlage 2.1): "Dus eigenlijk ben ik wel echt een verzamelaar, dus als je vraagt van welke methode gebruik je...", ook zegt ze: "Ja, het is echt grandioos maatwerk."

A werkt met leerdoelen die gebaseerd zijn op een combinatie van haar eigen beeld, het niveau wat uit een methode-onafhankelijk toets blijkt, een oudergesprek en een gesprek met de leerling. Wel zou ze dit liever anders doen: "Maar eigenlijk zou ik daar ook veel meer tijd aan moeten besteden om dat met de leerling samen te monitoren, dat het ook echt ergens staat (...)."

A gebruikt verschillende werkvormen maar hanteert hier wel een bepaalde structuur in: "Je hebt zoveel toffe werkvormen en ook op je opleiding gehad maar bij de ISK is het vaak wel als die leerlingen eenmaal een beetje in een stramien zitten dan vinden ze dat toch wel fijn en rustig (...)." Ze begint de dag vaak met een klassikaal gedeelte. Hierna laat ze leerlingen in groepjes samenwerken aan een opdracht en laat ze hen zelfstandig werken.

De toetsing varieert ook per niveaugroep. Leerlingen krijgen allen twee keer per jaar een methode-onafhankelijke toets en krijgen verder toetsen die gekoppeld zijn aan de methode die ze volgen. De starters krijgen bijvoorbeeld twee keer per week een dictee.

Qua taalgebruik in de les is A voorstander van het onderdompelingsmodel maar: "je moet ze ook niet overspoelen (...)." Thuis talen worden dan ook niet verboden. Ze laat de leerlingen functioneel meertalig leren: ze laat ze af en toe bewust hun moedertaal inzetten, bijvoorbeeld om een instructie voor elkaar te vertalen en probeert nieuwe leerlingen te koppelen aan een leerling met dezelfde moedertaal zodat ze een taalmaatje hebben. Ze probeert aan talensensibilisering te doen en aandacht te schenken aan de verschillende talen die haar leerlingen hebben. Ze geeft wel aan dat samen praten over talen bij de ene taal makkelijker gaat dan bij de andere. Buiten de les stimuleert ze het gebruik van het Nederlands maar geeft ze de leerlingen eigen keuze: "Ik snap best dat als ze thuis iets willen bespreken met hun ouders over gevoel of over het moederland of over hun cultuur dan kunnen ze dat waarschijnlijk toch het beste in hun eigen taal. Dat vind ik wel belangrijk."

5.1.1.2 ISK Schakel aan Zee

Momenteel geeft L les aan een heterogene groep van 22 leerlingen. Deze groep bestaat uit alfabetiserende leerlingen en langzaam lerende, reguliere NT2-leerlingen. Het niveau van de leerlingen loopt van Alfa A tot A2. De leerlingen krijgen 15 lessen NT2 per week.

L gebruikt verschillende lesmethodes, ook zij differentieert hierbij per niveau en per leerling. Zo gebruikt ze voor alfabetiserende leerlingen 'Diglin+' en krijgen zij afhankelijk van hun niveau een boek van 'Ster in Lezen' en 'Ster in schrijven'. Reguliere NT2-leerlingen krijgen onder andere de methode 'DISK' met aanpassingen omdat dat langzaam lerende leerlingen zijn.

L werkt met individuele leerdoelen. Voor de alfabetiserende leerlingen gebruikt ze hiervoor de leerlijn alfabetisering ISK. Per domein kijkt L op welk niveau de leerling zit en kiest ze daar materiaal en dergelijke bij. Hiernaast krijgen de leerlingen een gezamenlijk leerdoel, waarbij de keuze voor het leerdoel bij de leerlingen ligt.

L gebruikt meerdere werkvormen en noemt onder de samenwerkingsvormen running dictation en binnen-buitenkring. Running dictation is een werkvorm waarbij er wordt samengewerkt in duo's. Elk duo bestaat uit een 'runner' die ergens een woord leest en deze vervolgens dicteert aan de andere helft van het duo; de 'writer'. Hij moet het gedicteerde woord opschrijven (van Gorp, 2016). Bij binnen-buitenkring staan de leerlingen verdeeld over twee cirkels opgesteld. De leerlingen in de binnenste kring stellen vragen aan de leerlingen in de buitenste kring waarna de rollen worden omgedraaid (Kagan & Kagan, 2013). Op het begin van de dag hebben ze een klassikaal, gezamenlijk moment maar (zie bijlage 2.2): "We werken in principe niet heel erg klassikaal omdat dat gewoon met zoveel verschillende niveaus niet echt mogelijk is."

De toetsing verloopt erg individueel. De alfabetiserende leerlingen krijgen voornamelijk methode-onafhankelijke toetsing die L formatief inzet: "Waar ben jij nu, waar kunnen we je vanaf dit punt naar toebrengen, waar sta je nu, wat gaan we inzetten vanaf dit punt om bij een volgend punt te komen dus eigenlijk meer formatief evalueren en vanuit daar doorzetten." De andere leerlingen krijgen ook formatieve toetsing: "Op het moment dat ze die toetsen krijgen dan zeg ik altijd van tevoren: "Je hoeft het niet per se te halen, het is echt om te kijken waar ben jij nu, het is geen examen." Dus de druk is er dan ook wel vanaf." Zij krijgen ook de toetsen die horen bij de methode 'DISK', maar dit is enkel omdat de leerlingen deze zelf graag willen maken.

L maakt gebruik van het onderdompelingsmodel en spreekt zelf enkel Nederlands in de les: "Dus in het Nederlands, met heel veel handen en voeten, veel plaatjes erbij, heel veel

uitbeelden, op die manier.” L noemt de moedertaal van de leerlingen een steuntaal en zij mogen die gebruiken wanneer het echt helpend is. Over het gebruik van de moedertaal op het schoolplein zegt ze: “Ik denk dat het ook belangrijk is dat ze in hun taal blijven praten met elkaar. Ook om je moedertaal niet kwijt te raken denk ik dat dat belangrijk is. Dus als zij pauze hebben denk ik niet dat ik daar heel erg wat over te zeggen heb eigenlijk.” Toen L nog een uitstroomklas had, probeerde ze ruimte te geven aan talensensibilisering door hen één keer per week les te laten geven in hun eigen taal aan de andere leerlingen. Met de groep die ze nu heeft vindt ze het lastig te realiseren: “Ja, nou valt het met [alfabetiserende leerlingen] niet echt mee om dat te doen.”

5.2. Tijdens corona: NT2-afstandsonderwijs

5.2.1 Vormgeving

5.2.1.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta

A kreeg zo goed als geen begeleiding vanuit de ISK met de vormgeving van het afstandsonderwijs. De verwachting vanuit de school was dat het onderwijs op afstand maar twee weken nodig zou zijn. Hiervoor zijn lespakketten met studiewijzers rondgebracht aan de leerlingen. De afspraak was gemaakt om twee keer per week je mentorleerlingen te bellen als docent. A geeft aan dat je als collega’s steun aan elkaar hebt en elkaar probeert te helpen. Wekelijks hadden A en haar collega’s een vergadering via Microsoft Teams.

De ICT hielp de docenten met het regelen van apparatuur voor de leerlingen. Leerlingen die geen ICT thuis hadden, kregen een tablet of een laptop.

A probeerde de leerlingen in het ritme te houden van school maar dat was lastig voor de leerlingen (zie bijlage 2.1): “Ik zei van: “Nou, als je nou gewoon ’s ochtends om 09:00 gaat werken tot 11:30 en dan heb je een uur pauze en dan doe je weer twee uurtjes.” en dan konden ze op hun studiewijzer kijken wat ze konden doen. Maar alles is wel vrij zelfstandig (...) er kwam wel echt heel veel op hun schouders en ze werden volgens mij overspoeld met groepsapps en mails (...).” De leerlingen werden sowieso twee keer per week gebeld door A. Deze telefoontjes werden van te voren aangekondigd. Maar verder viel er van lestijden niet echt meer te spreken: “Je weet niet hoe en waar en wanneer ze dat werk hebben gemaakt (...).”

A bleef dezelfde lesmethodes gebruiken. De methode ‘DISK’ is al digitaal, de leerlingen konden hier zelfstandig in werken. Voor methodes die niet digitaal zijn, bedacht ze andere oplossingen: “Met starters sprak ik de woorden in van Lowan op de Whatsapp. Heel

veel op de Whatsapp, heel veel videobel (...) En ik stuurde gewoon een foto van een lege oefening uit het Lowan boek bijvoorbeeld of van 'Beter Lezen' en dan kreeg ik hem volgeschreven terug en dan kon ik hem nakijken. Dus ook heel veel met foto's sturen."

Over leerdoelen zegt A het volgende: "Ik denk wel dat die echt een beetje naar de achtergrond waren verdwenen want in eerste instantie is je doel in contact blijven. Weten dat de leerling veilig is, dat die een beetje goed in z'n vel zit. (...) Je spreekt ze wel aan als ze een bepaald doel hebben. (...) Je moet heel veel duwen, heel veel trekken. (...) Dus ja je spreekt ze wel aan op hun vervolgonderwijs." Hiernaast merkte ze dat leerlingen minder uit hun woorden kwamen en minder durfden te proberen in de telefoongesprekken die ze met hen voerde: "Je probeert van alles om die motor niet helemaal tot stilstand te laten komen, maar dat is echt lastig."

Ook met het afstandsonderwijs gebruikt A verschillende werkvormen maar: "Ik was wel echt fanatiek en ik probeerde zoveel mogelijk manieren te bedenken maarja het gevaar is dat je dan weer teveel gaat bedenken of teveel verschillende werkvormen en dan weten ze het ook niet meer." Een voorbeeld van een geslaagde werkvorm volgens A is het houden van een online Kahootchallenge rond Pasen, waarbij ze voor iedere leerling die deze serieus invulde een paasei in een glazen pot deed om zichtbaarheid te creëren. Een andere geslaagde werkvorm die ze noemt is het elke ochtend stellen van een vraag op Whatsapp, waarbij de leerling die als eerste een voldoende antwoord had ingesproken de winnaar van de dag werd, zodat de leerlingen gestimuleerd werden om te blijven spreken en op tijd uit bed te komen. Over de verhouding tussen zelfstandig werken, samenwerken en klassikaal werken geeft A aan dat ze samenwerken heeft gestimuleerd maar: "echt samenwerking op afstand tussen leerlingen ... ja had ik meer kunnen doen (...). Ze zijn daar ook wel terughoudend in merkte ik wel hoor van: "Nee mevrouw, nee mevrouw, ik spreek die niet.""" De leerlingen waren vooral zelfstandig aan het werk.

A gaf de leerlingen soms directe feedback op appjes die de leerlingen stuurden. Ze vond dit soms wel lastig: "Ja, maar ik dacht wel van is dat eigenlijk wel goed om dat te doen want aan de ene kant ben je al heel blij dát ze een vraag stellen en dát ze je berichten en als je dan ook nog op die spelling moet gaan letten (...) dan wil je ze én aanspreken op hun taal én aanspreken op hun attitude en dat is gewoon echt wel veel voor ze."

A probeerde de toetsen gekoppeld aan de methodes door te laten gaan: "Geen idee hoe eerlijk ze dat hebben gemaakt maar ik zei: "Ook al schrijven ze dat woord over van iets dan hebben ze het toch nog een keer overgeschreven.""

In contact blijven met al haar leerlingen lukte over het algemeen, maar er waren ook leerlingen die van de radar verdwenen en dan was het A niet altijd duidelijk hoe dit kwam: “Is het dan echt gewoon “Mevrouw, mijn broertje gebruikt mijn telefoon ook” of is het dan dat ze denken van: ‘Ik ben helemaal klaar met digitaal les krijgen’. Want sommige gaven ook wel aan: “Mijn telefoon raakt vol door al die foto’s op Whatsapp” (...) die zelfstandigheid op hun schouders die was echt gewoon een te grote hap.”

Op de vraag of A zichzelf als een soort coach beschouwde antwoordde zij het volgende: “Ik zag me ook echt vooral als een klantenservice dat ik dan weer een appje of een belletje kreeg (...) maar ook wel echt coach van aansporen, aanmoedigen, proberen structuur te krijgen aan je dag (...). En gewoon wat ik net noemde van hun gezondheid, geestelijke en mentale gezondheid (...). Je bent echt wel steeds mentor, docent. Omdat het dan wel iets meer begeleidend is en op afstand, is het wel eerder een coach.” Ze geeft aan dat ze de leerlingen misschien minder hadden moeten laten zwemmen maar dat dit heel complex was: “Je bent zelf zoekende en je werkt met een doelgroep die eigenlijk beter dingen kunnen behappen als ze het één keer gezien hebben hoe het moet, nou dat was er niet en dan zit je natuurlijk met het praktische van een internetverbinding en het verschil dat niet al onze leerlingen een rustig plekje hebben om thuis te studeren (...). Dat maakt het wel dat je soms ook gewoon echt even niet weet wat nu op dat moment de juiste onderwijskundige stap is omdat je ook niet wil overspoelen.”

5.2.1.2 ISK Schakel aan Zee

L zegt het volgende over begeleiding vanuit school (zie bijlage 2.2): “Voor onze doelgroep is daar ook niet echt iets in te begeleiden want het is voor iedereen nieuw.” Ze is hierom zelf op zoek gegaan en is terecht gekomen in de groep ‘NT2 online docent’ waar ze tips vandaan kon halen.

Vanuit school kregen de leerlingen een laptop. De meeste leerlingen werkten echter met hun telefoon: “Ze hebben vanuit school een laptop gekregen maar op die laptop staat niet Skye niet al geïnstalleerd (...) Als ik dat allemaal op afstand nog moet gaan vertellen (...) ja dat gaat gewoon niet. (...) We hebben heel veel met de telefoon gedaan en geroeid met de riemen die we hadden.” Sommige leerlingen zaten op een COA-locatie waar slechte wifi was.

De leerlingen hadden niet echt meer een schoolritme: “In het begin hadden we echt nog de illusie dat die leerling dan om 09.00 uur ‘s ochtends zou beginnen en dan om 15.00 uur ‘s middags klaar zou zijn. Dat is niet zo. Die leerling gaat niet om 09.00 uur beginnen, dat is onze ijdele hoop.” L zette elke ochtend wel tussen 09.00 uur en 09.15 de LessonUp

(digitale tool waarmee lessen aangeboden werden) op Whatsapp en om 10.00 uur was er een belmoment: “dan kunnen ze via Skype deelnemen en dan kunnen ze extra... ja dan loop ik altijd even door de LessonUp van die dag heen en als ze zeggen: “Dat begrijp ik nog niet helemaal.” dan kan ik ze daar extra instructie op geven.” De leerlingen konden L en de onderwijsassistente tussen de normale schooltijden (09.00 tot 15.00 uur) bereiken via Whatsapp en telefonisch.

De leerlingen zijn ingedeeld per niveau en werkten met bijbehorende lesmethodes zoals ‘DISK’ of ‘DigLin+’.

L vond het lastig heel lastig om te werken met leerdoelen zoals ze dat deed met het fysieke NT2-onderwijs en ze werkte er ook veel minder mee: “We spreken wel leerlingen, ’s morgens spreek ik dan met ze af welke tekst wil je vandaag lezen, wat wil je op het eind van de dag laten zien aan mij (...) dan op het eind van de dag laten ze door foto’s zien op welk punt zij trots waren op zichzelf. Daarbij gebruik ik wel de doelen voor tijd en score, dat ik zeg van nou je zou minimaal dit moeten kunnen voor dit onderdeel. Dat is zeg maar het doel wat we daaraan hangen maar we kunnen op dit moment niet echt spreken van doelen voor bijvoorbeeld spreken (...) omdat ze ook elkaar niet hebben om mee te oefenen. Dat is wel lastig.”

De werkvormen die L gaf zaten verwerkt in de lessen die ze maakte via LessonUp: “de ene keer moeten ze een aantal woorden husselen tot een goede zin, een andere keer moeten ze alleen een woord aantikken of alleen een luisterfragment aantikken. Het is echt een heel uitgebreid programma.” De leerlingen werken vooral zelfstandig. Groepsmomenten probeerde L ook te realiseren. Ze geeft een voorbeeld van alfabetiserende leerlingen: “Die twee jongens komen twee keer per week bij mij en dan gaan we samen een leesles met ‘Ster in Lezen’ doen. Die helpen elkaar dan ook. Die andere jongens doen ook die ‘Ster in Lezen’-les maar die doen dat samen met de begeleider van COA. Die helpt mij daarin dan weer. Die jongens die vinden dat heel fijn dat geven ze ook aan. Ze zijn ook altijd aanwezig, op het moment dat ik ze bel dan zijn ze er. Dat doen we wel via WhatsApp, Skype is niet handig via hun mobieltje.”

De leerlingen hadden van 09.00 uur ’s ochtends tot 12.45 ’s middags de tijd om de lessen te maken. L keek hierna hun werk na en gaf de leerlingen altijd dezelfde dag nog feedback: “Want als je het een dag later doet, die leerlingen hebben dan geen idee meer.” Indien het verbeterd moest worden, konden de leerlingen het nog op dezelfde dag aanpassen. Hiernaast gaf de digitale methode ‘Diglin+’ de leerlingen feedback: “Diglin+ geeft direct

feedback en die geeft dat zoveel keer per minuut, dat kan je als docent niet aan, dat is echt een magnifiek programma.”

L had de afspraak met de leerlingen dat ze hen in ieder geval per tweetal één keer per week belde zodat ze een gesprekje konden voeren. Hiernaast was er het gezamenlijke Skype-moment iedere werkdag: “Doe je niet mee, dan ga ik er wel vanuit dat je contact met mij opneemt als je vastloopt. Bij sommigen lukte het gewoon echt niet om die Skype-app op de telefoon te krijgen.” Het contact tussen de leerlingen onderling was minimaal zowel vanwege een bepaalde angst om met elkaar te praten, als vanwege andere factoren zoals een slechte wifi-verbinding of het niet willen aanzetten van de webcam.

5.3 Belangrijkste verschillen NT2 fysiek en afstandsonderwijs volgens docenten

5.3.1 ISK Stichting Voorgezet Onderwijs Eemsdelta

De grootste verschillen tussen fysiek NT2 onderwijs en NT2-afstandsonderwijs zijn volgens A:

- De leerling moet veel zelfstandiger zijn met het afstandsonderwijs.
- Leerlingen werken veel minder samen en hebben veel minder contact onderling.
- De schoolse setting en de (talige) input die daaruit volgt en de thuissetting: “Vanuit de schoolse setting, de input van taal, van alles is hier Nederlands naar oei, we zijn gewoon aangewezen op onze familie. Ze waren gewoon echt op thuis aangewezen (...). Er was geen alternatief dan maar zoveel mogelijk proberen jezelf thuis aan het werk te zetten en de ene leerling pakt dat echt gewoon grandioos op en de andere heeft daar gewoon meer moeite mee.”

5.3.2 ISK Schakel aan Zee

De grootste verschillen tussen fysiek NT2 onderwijs en NT2-afstandsonderwijs zijn volgens L:

- Als docent inschatten hoe het met iemand gaat is moeilijker bij afstandsonderwijs: “Als ik gewoon normaal in de klas ben dan zie ik aan de houding van een leerling of hij ergens mee zit en dan hoeft dat niet per se met school te maken te hebben (...) Want de leerling waar het niet goed mee gaat zal waarschijnlijk niet meedoen aan de Skypeles of die zou niet opnemen via Whatsapp maar dat is geen garantie want die leerling kan ook gewoon liggen te slapen dus we zien het niet.”

- Als docent inschatten of iemand iets begrijpt en daar naar handelen is moeilijker bij afstandsonderwijs: “Op het moment dat een leerling iets niet begrijpt en hij is thuis en hij denkt op dat moment niet ik zal mevrouw L even bellen want dan kan ze me helpen, dan kan het wel zo zijn dat ik op het eind van de dag of zelfs de volgende dag pas erachter kom dat die leerling iets tegen is gekomen wat hij niet begreep en dan heb ik hem niet kunnen helpen. In de klas is het veel makkelijker daarop te anticiperen. Je ziet het, je kan meteen handelen en die leerling weer zo snel mogelijk op weg helpen.”
- De mate waarin je als docent controle hebt over de logica in volgorde van stof die de leerling tot zich krijgt: “Nu doordat ze thuiszitten en ze kunnen eigenlijk zelf door dat programma heen springen, dat is geen escaperoom, dus ze kunnen gewoon dingen overslaan en dan weer teruggaan. Je hebt daar minder controle in dus de logische volgorde kan je minder sturen.”
- De mate waarin spreken en schrijven aan bod komt: “Spreken en schrijven dat heeft in de afgelopen periode gewoon veel minder plek gehad.”

5.4 Kwaliteitsbehoud

5.4.1 ISK Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

A denkt dat de onderwijskwaliteit van het NT2-afstandsonderwijs lager was dan de onderwijskwaliteit van het fysieke NT2-onderwijs: “De onderwijskwaliteit is denk ik wel achteruit gegaan want je kan die verschillen niet allemaal ondervangen.” “Het wordt ook wel een stukje moeilijker als ze in een andere omgeving echt vastzitten in een soort crisistijd.” Ze had het alleen niet anders kunnen doen: “Ik heb zelf echt nog steeds met 150% inzet gedaan en ik kan mezelf niet echt ergens op verbeteren behalve dat ik nu gewoon veel meer kennis weer heb en doordat ik dingen heb ontdekt door deze interviews (...).”

5.4.2 ISK Schakel aan Zee

Volgens L was het niet mogelijk om het NT2-afstandsonderwijs op kwaliteit te krijgen: “Niet voor deze doelgroep. Dat is echt een illusie in mijn ogen.” L denkt dat ze voornamelijk bezig zijn geweest met het continueren van het contact en ervoor zorgen dat hetgeen waarmee de leerlingen bezig waren, door kon blijven lopen. Ze zegt verder het volgende hierover: “Ik denk dat we echt een aantal verliezen moeten accepteren. En ook leerlingen die gewoon... als je het hebt over alfabetiserende leerlingen dan heb je het ook heel snel over leerlingen die niet of nauwelijks schoolse vaardigheden hebben. Dus wat verwachten we dan eigenlijk? We

verwachten heel veel zelfstandigheid (...). Iedereen die wel aanhaakt is mooi.” Ze hebben “moeten roeien met de riemen die we hebben.”

5.5 Voor- en nadelen

De voor- en nadelen van het geven van NT2-afstandsonderwijs zullen worden besproken. Eerst zullen de nadelen worden besproken van het geven van NT2-afstandsonderwijs, voor zowel de twee docenten zelf als voor hun leerlingen. Vervolgens zullen de voordelen op dezelfde manier worden besproken. De citaten van A en L zijn terug te vinden in bijlage 2.3.

5.5.1 Nadelen

5.5.1.1 Voor docenten

A en L noemen de volgende nadelen van het NT2-afstandsonderwijs voor henzelf als docent zijnde:

- Het kost heel veel energie en tijd:
L: “Je bent lessen aan het ontwikkelen via media die je nog nooit hebt gebruikt (...). Het is al een enorme tijdsinvestering om contact te maken met leerlingen want als ze de eerste keer niet opnemen dan probeer je het nog een keer (...). Je bent ook de hele tijd bereikbaar omdat wij via Whatsapp dat deden. Dus eigenlijk, ook al lag mijn telefoon ’s avonds aan de kant voor leerlingen, dat berichtje, ook al gebruik ik op mijn telefoon ook Business Whatsapp, dat berichtje komt evengoed binnen en ik klik er niet op maar ik lees het wel al dus je bent eigenlijk niet meer helemaal vrij als je vrij bent.”
- Veel schermtijd
- Bepaalde structuur vanuit de schoolsetting missen:
A: “Je moet ook zelf weer structuur inbrengen in je dag want normaal komt die structuur vanuit het schoolgebouw, de lessen, de bel gaat, de pauzes, dat valt allemaal weg. Dat moet je zelf aanbrengen met je leerlingen.”
- Minder zicht op de leerling:
A: “Je kan gewoon veel minder feedback geven, want je ziet niet alles van het proces (...). Je hebt niet meer zicht op het hele proces van ze zijn bezig met een taak maar je ziet eigenlijk alleen maar vragen die ze tussendoor aan jou stellen en het eindproduct.”
L: “Als een leerling zijn scherm, zijn camera niet wil aandoen, dan doet hij dat niet. Ze hebben heel veel eigen keuze daarin en ik denk dat dat aan de ene kant goed is, maar voor ons is dat heel lastig omdat je geen zicht meer hebt op de houding, je hebt geen

zicht op emoties. Maar sowieso, als je er al enigszins zicht op krijgt, als ze wel beeld hebben, dan is het beperkt (...).”

- Het missen van face-to-face contact met je collega's en online met hen moeten vergaderen:

L: “Op het moment dat je gaat beeldbellen via Skype en je zit met een heel team en wij hebben echt, we hebben meer dan twintig mensen, dan.... Iedereen wil wat zeggen en het wordt één ... ja aparte situatie vond ik dat. ”

- Meer kans op miscommunicatie:

A: “Miscommunicaties gebeuren ook wat eerder, je probeert je grenzen te bewaren omdat je ook veel meer achter de computer zit en via verschillende digitale kanalen een aanspreekpunt bent voor je leerlingen. Dan merk ik soms ... ja soms is een berichtje gewoon té snel getypt en té snel verzonden en dan interpreteert een collega of leerling dat anders. Toch wat meer risico.”

- Fysieke nadelen:

L: “Je zit heel veel. En fysiek, ik heb ooit een auto-ongeluk gehad, ik heb rugklachten daarvan overgehouden. Fysiek ben je dan wel behoorlijk aan de beurt.”

5.5.1.2 Voor leerlingen

A en L noemen de volgende nadelen van het NT2-afstandsonderwijs voor de leerlingen:

- Veel minder Nederlandse taalinput:

A: “Op school spreken ze met ons, met hun klasgenoten, ze horen veel meer Nederlands. Thuis wordt vaak door de ouders de moedertaal gesproken en ja je moet de leerlingen echt aanmoedigen van: “Bel eens een keer je klasgenoot op!” (...) zodat ze toch in contact komen met die doeltaal.”

- Zelfredzaam moeten zijn:

- Veel discipline nodig:

A: “Dat moeten ze nu allemaal zelf doen, eigen discipline, en in sommige culturen is het gewoon allemaal niet zo gestructureerd zoals wij misschien zijn opgevoed.”

- Minder zichtbaarheid:

A: “Zij zien jou als docent natuurlijk ook een tijdje niet fysiek en dat doet denk ik ook wel wat met onze doelgroep. Jij bent toch hun vraag naar, voor talige dingetjes, culturele dingetjes, ook hele praktische dingen.”

➤ Vaardigheden nodig die nog ontbreken:

A: “De meeste leerlingen zijn nog niet helemaal zelfredzaam met de taal, met hoe moet ik leren of huiswerk maken en dat soort vaardigheden of strategieën. Die hebben ze nu nodig maar die hebben ze nog niet helemaal verworven dus dat is dan een beetje ja... ”

• Het missen van de schoolsetting:

A: “School is nu niet meer fysiek op school maar school moet nu in huis en in huis zijn ook kleine broertjes en zusjes en vaak hebben ze toch ook wel een zorgtaak, mijn leerlingen, voor hun jonge broertjes en zusjes (...). ”

L: “Naast mij zie ik mijn fantastische lokaal en ik heb talking walls noemen we dat en dat is natuurlijk ook wel een ding wat ze enorm hebben moeten missen. Dat ze geen steun van hun omgeving hebben. Want het is niet alleen de docent die lesgeeft maar ook de docent die dat lokaal bewust heeft ingericht (...).”

L: “En er is heel veel ruis door broertjes en zusjes, ouders. Ouders die ineens bedenken om overdag met hun kinderen boodschappen te gaan doen in plaats van naschoolse tijden.”

• Minder uitdagingen:

A: “Ze hebben ook minder uitdagingen, heel veel leerlingen zeiden: “Ja mevrouw, het is gewoon echt saai thuis!” dus ik denk dat ze een beetje actie in de taxi missen van de reuring (...).”

• Privacy:

L: “meer zicht op de thuissituatie, privacy... Ik weet niet of het in deze zin wel goed is geweest dat wij meer zicht hebben gehad op de thuissituatie omdat een leerling ook gewoon recht heeft op privacy. En je komt toch letterlijk in hun woonkamer maar bij sommigen ook gewoon letterlijk in hun slaapkamer omdat ze geen andere goede werkplek hebben.”

• ICT:

L: “Sommige leerlingen hadden hele slechte wifi, slecht of helemaal geen wifi. Devices was ook nog wel een lastig ding omdat niet alle leerlingen of een groot scherm telefoon hebben of een laptop konden lenen of zelf een laptop hadden (...)
Alle leerlingen hebben wel een device gehad uiteindelijk maar dan nog waren ze wel afhankelijk van het wifi-netwerk (...). ”

- Te hoge moeilijkheidsgraad:
L: “Er zijn afhakers, omdat het te moeilijk is bijvoorbeeld voor de alfa’s (...)”

5.5.2 Voordelen

5.5.2.1 Voor docenten

A en L noemen de volgende voordelen van het NT2-afstandsonderwijs voor henzelf als docent zijnde:

- Meer (tijd voor) onderwijskundige ontwikkeling:
A: “De tijd van reistijd steek je dan in onderwijsvernieuwing en je komt ineens in de wereld van de onderwijstools die er allemaal op internet zijn.”
L: “Wat ik wel heel leuk vind, digitale werkvormen die je ontdekt hebt, zoals inderdaad... Padlet kon ik al maar LessonUp kon ik ook, maar ik wist helemaal niet hoe dat werkt en ondertussen heb ik daar aardig wat lessen mee gegeven en ik neem dat ook mee de klas in nu.”
- Controle los moeten laten:
A: “En misschien soms ook wel dat je de leerlingen die laten zien dat ze het aankunnen dat die iets meer op zichzelf worden aangewezen want ik ben nog wel zo’n controlemiep (...). Nu is dat gewoon minder omdat je ze niet fysiek ziet, dus dan doe je toch misschien een groter beroep op hun zelfstandigheid en dan heb je wel weer meer tijd voor de echte beginners die echt even een goede slag moeten maken die dag.”
- Meer zicht op de thuissituatie:
A: “Ik heb heel veel met mijn leerlingen gevideobeld en ja, je krijgt dan echt een kijkje thuis, soms hoor je even een broertje of zusje op de achtergrond en is dat een aanknopingspunt voor je gesprek. Je krijgt wat mee van hun thuissituatie, hoe gaan hun ouders met zo’n crisis om. (...) Ik vond het wel heel leuk om te zien dat je even hun kamer ziet in beeld en waar maken ze hun huiswerk (...).” “Ik heb de meeste ouders van mijn leerlingen gezien. Dat geeft sowieso wel een fijn gevoel denk ik.”
- Het kunnen voeren van individuele gesprekken met de leerlingen:
L: “Dat je dus ook een individueel gesprek met een leerling kon voeren zonder dat een ander ineens bij je bureau staat van: “Mevrouw, dit en dat” dus je wordt minder gestoord tijdens gesprekken met de leerlingen.”
- Veel individuele feedback kunnen geven met name op het spreken.

5.5.2.2 Voor leerlingen

A en L noemen de volgende voordelen van het NT2-afstandsonderwijs voor de leerlingen:

- De digitale vaardigheden nemen toe:

A: “Wat ik als voordelen zelf aan den lijve heb mogen ondervinden is dat sommige leerlingen die komen echt bovendrijven doordat hun digitale vaardigheden sneller, uit nood eigenlijk, ontwikkelen. ”

L: “Leerlingen gingen echt zelf op een gegeven moment screenshots naar mij sturen en dat was een alfa-a leerling die dat deed als eerste. En toen dacht ik: ‘Wacht even als jij dit kan, dan kan de rest dit ook.’ En toen heb ik daar een video voor gemaakt en heb ik ze op die manier die video laten kijken en gedacht: ‘Nu kunnen jullie het allemaal’. Ze kunnen het allemaal.”

- Zelf ritme kunnen bepalen:

A: “Dan hadden wij een aantal leerlingen die in Ramadan zaten en voor hen is het zeg maar heel praktisch dat ze nu niet heel vroeg op school hoeven te zijn maar dat die digitale lessen toch wat flexibeler in te plannen zijn en hun huiswerk kreeg ik ook wat later omdat ze in die periode natuurlijk een heel ander leefritme hebben.” Ook zei A hierover: “In een klassituatie moet je gewoon mee met de waan van de dag, je humeur, de reacties, de drukte in een les. Nu heb je soms wel iets meer één-op-één contact met een leerling (...).”

- Meer aandacht voor beginners en meer ruimte voor ‘sterkere’ leerlingen:

A: “En misschien soms ook wel dat je de leerlingen die laten zien dat ze het aankunnen dat die iets meer op zichzelf worden aangewezen want ik ben nog wel zo’n controlemeiep (...). Nu is dat gewoon minder omdat je ze niet fysiek ziet, dus dan doe je toch misschien een groter beroep op hun zelfstandigheid en dan heb je wel weer meer tijd voor de echte beginners die echt even een goede slag moeten maken die dag.”

- Meer autonomie:

L: “Nu konden ze zelf bepalen in welke volgorde zij dingen gingen doen. Ik denk dat dat wel prettig is geweest voor ze”

- Ouders (indien die er zijn) begrijpen nu beter wat hun kinderen, ofwel de leerlingen, moeten doen:

L: “Meer zicht op de thuissituatie heeft mij als voordeel gebracht dat ik ook met ouders heb gesproken die anders misschien niet snel naar school zouden zijn gekomen

(...). Die begrijpen nu ook wel beter wat hun kinderen doen en moeten doen en dat er belang is bij wel gewoon het dagelijkse ritme (...).”

6. Discussie

6.1 Bevindingen

De hoofdvraag die bij dit onderzoek is opgesteld is: *wat zijn de ervaringen van ISK-docenten bij het geven van NT2-afstandsonderwijs?*

Om de deelvragen die zijn opgesteld om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn twee docenten bevraagd die NT2-lessen geven op een ISK en vanwege het coronavirus noodgedwongen tijdelijk moesten overstappen van fysiek onderwijs naar afstandsonderwijs. De antwoorden op deelvragen 1 tot en met 3 zijn verkregen door middel van een individueel online interview met beide docenten. Het antwoord op deelvraag 4 is verkregen door middel van een online groepsgesprek. De bevindingen zullen per deelvraag worden besproken:

1. Welke didactische keuzes maken de docenten bij de vormgeving van NT2-afstandsonderwijs met betrekking tot lestijd, werkvormen, leerdoelen, de verhouding tussen doel- en voertaal en toetsing?

Uit de gesprekken blijkt dat beide docenten bij de vormgeving zo goed als geen begeleiding kregen vanuit hun school. Dit kwam onder andere doordat er geen goede inschatting was gemaakt over hoe lang het afstandsonderwijs nodig zou zijn. Ook was er voor de doelgroep van de docenten nog weinig tot geen afstandsonderwijs gegeven voor de coronacrisis, waardoor begeleiding moeilijk te realiseren was. De docenten zijn online op zoek gegaan naar tips voor de vormgeving van afstandsonderwijs specifiek voor NT2-onderwijs. Sluijsmans et al. (2020) stippen aan dat kennis op het gebied van afstandsonderwijs niet zonder maatwerk kan worden overgedragen naar elke context. De docenten leken hier op te letten, door specifiek te zoeken naar tips voor NT2-afstandsonderwijs. Volgens Nielson en González-Lloret (2010) en het CTO (2020) is training en oefening in taalafstandsonderwijs van belang, maar dit was vanwege de acute overgang naar het afstandsonderwijs niet te realiseren.

Qua vormgeving hebben de docenten voornamelijk geroeid met de riemen die ze hadden. Zo wilden ze de leerlingen qua lestijden graag in het schoolritme houden, maar bleek de realisatie hiervan in de praktijk een illusie te zijn. Nadat dit gebleken was, moesten de

leerlingen moesten zelf inplannen wanneer ze werkten aan hun taken, maar moesten wel aantonen dat ze taken uitvoerden en deze voor een bepaalde tijd inleverden.

Qua werkvormen probeerden de docenten nieuwe werkvormen uit en waren de leerlingen vooral zelfstandig aan de gang, omdat samenwerking tussen de leerlingen moeilijk tot niet te realiseren was.

De leerdoelen verdwenen wat meer naar de achtergrond. Het realiseren daarvan bleek op afstand veel lastiger te zijn en de aandacht was meer gericht op het continueren van het contact met de leerlingen, evenals op het monitoren van hun welzijn.

Aangezien de schoolsetting verdween, werd de verhouding tussen doel- en voertaal anders. De docenten spraken met hun leerlingen via de telefoon in het Nederlands, maar spraken hen veel minder omdat er überhaupt veel minder contactmomenten waren dan met het fysieke onderwijs. Ook spraken de leerlingen zelf veel minder Nederlands, doordat ze minder contact hadden met de docent, als met hun klasgenoten.

De toetsing probeerden de docenten voort te zetten, al was niet altijd duidelijk of de leerlingen die zelfstandig maakten.

2. Welke aspecten van het NT2-afstandsonderwijs verschillen ten opzichte van fysiek onderwijs en welke aspecten komen overeen?

De docenten noemden als grootste verschillen tussen het fysieke en het afstandsonderwijs dat de leerlingen veel zelfstandiger moesten zijn, veel minder contact hadden onderling en dus ook veel minder konden samenwerken, een verminderde taalinput hadden vanwege een totaal andere setting, moeilijker konden inschatten hoe het met een leerling ging en of hij iets wel of niet begreep op afstand en dat je als docent op afstand minder controle had over de volgorde waarin de lesstof werd aangeboden.

3. Wordt de onderwijskwaliteit, op het gebied van tweedetaalverwerving, bij het geven van NT2-afstandsonderwijs volgens de docenten behouden?

Volgens beide docenten was de kwaliteit van het NT2- afstandsonderwijs beduidend lager dan de kwaliteit van het fysieke NT2-onderwijs. Volgens L was er überhaupt geen sprake van 'kwaliteit' bij het NT2-afstandsonderwijs voor deze doelgroep: "Dat is echt een illusie in mijn ogen." Wel blijkt uit de interviews dat beide docenten deels de succesfactoren bij taalafstandsonderwijs (beschreven in sectie 2.2.2) hebben toegepast. Zo geeft de NRO (2020) het belang aan van een gevoel van zelfstandigheid bij de leerlingen, wat kan worden verkregen door de leerlingen zelfsturend te laten leren. Beide docenten hebben de leerlingen hiervoor de ruimte gegeven. Ook hadden beiden docenten vaste momenten waarop ze bereikbaar waren voor de leerling; dit is een succesfactor volgens het CTO (2020). Hiernaast

gaven beiden docenten directe feedback, zowel Nielson en González-Lloret (2010) als het NRO en het CTO benadrukken het belang hiervan. Wel geven het CTO en het NRO hierbij aan dat deze feedback vooral persoonlijk en gericht op leerdoelen moet zijn. Dit is minder naar voren gekomen. Succesfactoren die moeilijker toe te passen waren of vanwege omstandigheden niet toegepast konden worden zijn onder andere het geleidelijk overschakelen op afstandsonderwijs, het combineren van zelfstandige en klassikale momenten en veel interactie in de doeltaal (Nielson & González-Lloret; NRO; CTO).

4. Wat zijn volgens de ISK-docenten voor- en nadelen van het geven van NT2-afstandsonderwijs voor zowel de docenten zelf, als voor hun leerlingen?

De docenten noemen meer na- dan voordelen voor zowel henzelf als voor hun leerlingen. Zo noemen ze voor henzelf onder andere als nadelen dat het veel energie en tijd kost, ze minder zicht hebben op de leerling en dat er meer kans is op miscommunicatie. Voor de leerlingen noemen ze onder andere als nadelen dat ze veel minder Nederlandse taalinput krijgen, zelfredzaam moeten zijn, de schoolsetting missen en er een te hoge moeilijkheidsgraad is voor sommige leerlingen. Als voordelen voor henzelf noemen ze onder andere dat ze zich onderwijskundig hebben ontwikkeld en meer zicht hadden op de thuissituatie van de leerlingen. Als voordelen voor de leerlingen noemen ze onder andere dat hun digitale vaardigheden toenemen en ze meer autonomie hebben bij het afstandsonderwijs. De docenten geven beide aan dat ze wel blij zijn dat de leerlingen vaardigheden hebben opgedaan die ze kunnen blijven gebruiken en blij zijn met de eigen ontwikkeling die ze hebben doorgemaakt: L: “Wat ik wel heel leuk vind, digitale werkvormen die je ontdekt hebt, zoals inderdaad... Padlet kon ik al maar LessonUp kon ik ook, maar ik wist helemaal niet hoe dat werkt en ondertussen heb ik daar aardig wat lessen mee gegeven en ik neem dat ook mee de klas in nu.”

Al met al hebben de beide docenten hun uiterste best gedaan en hadden ze het niet anders kunnen doen: A: “Ik heb zelf echt nog steeds met 150% inzet gedaan en ik kan mezelf niet echt ergens op verbeteren behalve dat ik nu gewoon veel meer kennis weer heb en doordat ik dingen heb ontdekt door deze interviews (...).” L: “We hebben moeten roeien met de riemen die we hadden.”

De ervaringen van de docenten zijn overwegend negatief; er worden meer na-dan voordelen genoemd van het afstandsonderwijs ten opzichte van het fysieke onderwijs. De nadelen werden echter deels veroorzaakt door de coronacrisis en de enorm snelle switch die hierdoor gemaakt moest worden naar een ander soort onderwijs. Er was vanwege de nieuwe situatie geen begeleiding beschikbaar voor de vormgeving en de docenten hadden geen

ervaring hadden met deze manier van lesgeven. Ook was tijdens het geven van het afstandsonderwijs sprake van een lockdown in Nederland, waardoor zowel de docenten als hun leerlingen veelal aan huis gekluisterd zaten. Wanneer het afstandsonderwijs nu gegeven zou moeten worden, zouden er wellicht minder nadelen de kop opsteken. Problemen voor leerlingen zoals ICT-gerelateerde problemen, zouden opgelost kunnen worden. Ook zouden leerlingen nu waarschijnlijk minder snel last hebben van het genoemde nadeel: ‘Minder uitdagingen’ aangezien Nederland niet meer in lockdown zit en de leerlingen dus niet meer aan huis gekluisterd zitten. Nadelen voor docenten zoals: ‘Het kost veel tijd en energie’ en ‘Meer kans om miscommunicatie’ zouden nu wellicht ook verkleind kunnen worden, aangezien de docenten nu meer ervaring hebben met de vormgeving van het afstandsonderwijs en het communiceren op afstand.

Voor vervolgonderzoek zou het hierom interessant kunnen zijn om A en L opnieuw te interviewen, indien zij opnieuw afstandsonderwijs zouden geven. Verder zou een vergelijkend onderzoek kunnen worden uitgevoerd, waarbij bijvoorbeeld NT2-docenten worden geïnterviewd die ten tijde van de lockdown in het volwassenenonderwijs lesgeven en plotseling NT2-afstandsonderwijs moesten geven. Hun ervaringen kunnen vervolgens worden vergeleken met de ervaringen van A en L die tijdens de interviews lesgeven op een ISK. Tot slot zouden meerdere NT2-docenten die ten tijde van de lockdown lesgeven op een ISK bevestigd kunnen worden, zodat een completer beeld van de ervaringen van NT2-docenten op ISK-scholen met het geven van afstandsonderwijs geschetst kan worden.

6.2 Betrouwbaarheid

Omdat er slechts twee docenten zijn geïnterviewd, is het niet mogelijk om de bevindingen te generaliseren. Het is goed mogelijk dat er verschillen in ervaringen zijn binnen het enorme aantal NT2-docenten op ISK-scholen die plotseling moesten overstappen van fysiek naar afstandsonderwijs. Verder zijn alle drie de gesprekken online gehouden vanwege de beperkende maatregelen rondom het coronavirus, waardoor eventuele afleiding of ruis mogelijk heeft plaatsgevonden gedurende de gesprekken. Tot slot was het de bedoeling om beide individuele gesprekken te houden voor het groepsgesprek zou plaatsvinden. Helaas is dit door omstandigheden niet gelukt en heeft het individuele gesprek met A pas plaatsgevonden na het groepsgesprek. Het zou kunnen dat dit de antwoorden die A heeft gegeven tijdens het individuele gesprek heeft beïnvloed.

7. Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat de twee ISK-docenten op één lijn liggen wat betreft hun ervaring met het geven van NT2-afstandsonderwijs. Beiden hebben geroeid met de riemen die ze hadden. De docenten noemden als grootste verschillen voor de leerlingen tussen het fysieke en het afstandsonderwijs dat de leerlingen veel zelfstandiger moesten zijn, veel minder contact hadden onderling en dus ook veel minder konden samenwerken en een verminderde taalinput hadden vanwege een totaal andere setting. De grootste verschillen voor henzelf als docent zijnde waren dat ze moeilijker konden inschatten hoe het met een leerling ging en of hij iets wel of niet begreep op afstand en dat je als docent op afstand minder controle had over de volgorde waarin de lesstof werd aangeboden. Beiden vonden dat de kwaliteit van het NT2-onderwijs omlaagging na de plotselinge omschakeling van fysiek naar afstandsonderwijs. Ook zagen A en L meer na- dan voordelen, maar zouden er wellicht minder nadelen de kop opsteken als ze nu afstandsonderwijs zouden moeten geven omdat ze nu meer ervaring hebben met het geven van afstandsonderwijs en Nederland niet meer in lockdown zit.

Bibliografie

- Baker, C., & Wright, W. E. (1996). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (2de editie). Clevedon, Engeland : Multilingual Matters Limited.
- Bossers, B., & Kuiken, F. (2015). *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs* (2de editie). Bussum, Nederland: Coutinho.
- CTO. (2020). *Online en blended (taal)leren: succesrecepten*. Geraadpleegd van <https://centrumvoortaaenonderwijs.wordpress.com/online-leren/>
- de Graaf, A., Delarue, S., & De Coninck, K. (2019). *Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied*. Geraadpleegd van <https://taalunie.org/publicaties/53/antwoorden-op-vragen-over-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs-in-het-nederlandse-taalgebied>
- Frijns, C. (2014). Groengeelbruine mannetjes ont-armen of omarmen. *Meer taal*, 1(3). Geraadpleegd van <https://www.rug.nl>
- Heyerick, L. (2008). De thuistaal van allochtone leerlingen als hefboom voor gelijke onderwijskansen. *Ethiek & Maatschappij*, 11(3), 102–112. Geraadpleegd van https://www.ethiekenmaatschappij.ugent.be/wp-content/uploads/2012/11/EM_113-2008-Heyerick.pdf
- Kagan, S., & Kagan, M. (2013). *Meervoudige intelligentie Deel 1, 2 en 3* (1ste editie). Vlissingen, Nederland: Bazalt.
- LOWAN. (2020, 19 april). Leren op afstand ISK. Geraadpleegd van <https://www.lowan.nl/vo/leren-op-afstand-isk/>
- Laevers, F., Van den Branden, K. & Verlot, M. (2004). Beter, breder en met meer kleur. Onderwijs voor kwetsbare leerlingen in Vlaanderen. Een terugblik en suggesties voor de toekomst. Steunpunt Gelijke Onderwijskansen. Geraadpleegd van http://diversiteitenleren.be/content/7-publicaties/0-laevers-ferre-kris-van-den-branden-marc-verlot-2004-beter-breder-en-met-meer-kleur-onderwijs-voor-kwetsbare-leerlingen-in-vlaanderen-een-terugblik-en-suggesties-voor-de-toekomst-leuven-steunpunt-gelijke-onderwijskansen-pdf/visietekst_beter_breder_en_met_meer_kleur.pdf
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). Cijfers over Jeugd en Opvoeding, Eersteopvangschool. Geraadpleegd op 8 mei 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Eersteopvangschool>
- Nielson, K. B., & González-Lloret, M. (2011). Effective Online Foreign Language Courses: Theoretical Framework and Practical Applications. *ReCALL Journal*, (17), 155–168.

- Geraadpleegd van https://www.academia.edu/9323949/Effective_Online_Foreign_Language_Courses_Theoretical_Framework_and_Practical_Applications
- NRO. (2020). *Afstandsleren: wat werkt wel en wat niet?* Geraadpleegd van <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopeenrij/afstandsleren-wat-werkt-wel-en-wat-niet/>
- Poortvliet, J. (2020, 31 maart). *Afstandsonderwijs aan nieuwkomers 'bijna niet te doen'*. Geraadpleegd van <https://www.aob.nl/nieuws/afstandsonderwijs-aan-nieuwkomers-bijna-niet-te-doen/F>
- Scholen aan Zee, & Schakel aan Zee. (z.d.). *Informatie*. Geraadpleegd van <https://www.scholenaanzee.nl/nl/website/de-schakel/informatie.html>
- Schoonderwoerd, M. (2015 september). Vrijheid in niemandsland, over lesgeven op de ISK. *Levende Talen Magazine*, 102(6). Geraadpleegd van <http://www.lt-tijdschriften.nl>
- Sluijsmans, D., Surma, T., Camp, G., Vanhoyweghen, K., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2020, 25 maart). *Toolgericht of doelgericht?* Geraadpleegd van <https://www.scienceguide.nl/2020/03/toolgericht-of-doelgericht/>
- Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta. (z.d.). *ISK*. Geraadpleegd van <https://www.vo-eemsdelta.nl/onze-scholen/isk/>
- Van Avermaet, P., Slembrouck, S., & Vandenberghe, A.-M. (2015). *Talige diversiteit in het Vlaams onderwijs: problematiek en oplossingen*. Geraadpleegd van <https://biblio.ugent.be/publication/7243855/file/7243872>
- Van Avermaet, Piet, & Sierens, S. (2010). Taaldiversiteit in het onderwijs: van meertalig onderwijs naar functioneel veeltalig leren. In Piet Van Avermaet, K. Van den Branden, & L. Heylen (Eds.), *Goed gegokt? Reflecties op twintig jaar gelijke-onderwijskansenbeleid in Vlaanderen* (pp. 45–64). Antwerpen: Garant Uitgevers.
- Van den Branden, K., & Verhelst, M. (2011 april). Naar een volwaardig talenbeleid: omgaan met meertaligheid in het Vlaamse onderwijs. *Vonk*, 40(4). Geraadpleegd van <http://taalunieversum.org>
- van Gorp, S. (2016, 29 februari). Running Dictation. Geraadpleegd van <https://www.klastools.be/?p=1428>

Bijlage 1 Interviewvragen 1-op-1 interviews

Introductie

Ik zal mezelf nogmaals even voorstellen: ik ben Miranda Zegers en ben momenteel aan het afstuderen aan de bachelor Nederlandse taal en cultuur. Ik schrijf mijn scriptie op het gebied van Nederlands als tweede taal omdat hier mijn grootste interesse ligt. Ik wil in mijn scriptie de ervaringen van NT2-docenten op ISK-scholen inventariseren, nu zij door de coronacrisis hun onderwijs op afstand moesten gaan organiseren. In dit interview gaan we het hier dan ook over hebben. Ik zou het graag willen opnemen zodat ik het later kan transcriberen om te kunnen verwerken in de scriptie en om de antwoorden nog eens te kunnen beluisteren. De opname wordt uiteindelijk verwijderd en je zult geanonimiseerd worden weergegeven in de scriptie.

Vragen

Algemeen/inleidend

- Hoe omschrijf je jouw taak als NT2-docente op de school?
- Aan wat voor groep leerlingen geef je les? Qua niveau, leeftijd, homo/heterogene groep, uitstroomverwachting, groepsgrootte etc.

NT2-onderwijs voor corona

Ik wil het eerst graag hebben over hoe het lesgeven in jouw geval eruitzag voor de coronacrisis.

- Lesduur
 - Hoeveel uur per week gaf je NT2-les voor de coronacrisis?
 - En hoelang duurde één les?
 - Hoeveel en hoelang duurden pauzes?
 - Waarom op deze manier?
- Lesmethode
 - Hanteer je een bepaalde lesmethode bij het lesgeven?
 - Probeer je te differentiëren per leerling?
- Leerdoelen

- Werk je met (persoonlijke) leerdoelen, zo ja hoe zag dit eruit?
- Waarom zo?
- Werkvormen
 - Wat voor werkvormen gebruikte je? Bijvoorbeeld samen laten werken, voornamelijk zelfstandig werken of veel instructie?
 - Verhouding klassikale, groeps- en zelfstandige momenten
- Hoe zag de toetsing eruit?
- Gebruik van talen
 - Hoe zag de verhouding tussen doel- en voertaal eruit? Hanteren jullie bijvoorbeeld een onderdompelingsmodel in de klas?
 - Vind je het belangrijk dat leerlingen enkel Nederlands spreken in de klas?
 - En op school? Bijvoorbeeld in de pauzes?
 - Zie je moeder-en thuistalen als een hulpmiddel voor de leerlingen bij het verwerven van het Nederlands of als een obstakel?
 - Kies je er soms bewust voor om de leerlingen andere talen dan het Nederlands te laten gebruiken in de les? Bijvoorbeeld door hen te laten tolken voor elkaar of door hen te laten samenwerken in deze taal.
 - Doen jullie aan talensensibilisering?
 - Laat je leerlingen functioneel meertalig leren?

NT2-afstandsonderwijs vanwege corona

- Had je hiervoor ervaring met het geven van afstandsonderwijs?
- Hebben jullie begeleiding gehad bij het omschakelen naar afstandsonderwijs?
- Hoe heb je de overschakeling naar het NT2-afstandsonderwijs vormgegeven?
- Hoe ziet dit NT2-afstandsonderwijs er in jouw geval uit?
 - Werkvormen:
 - Wat is de verhouding tussen klassikale en zelfstandige momenten?
 - Probeer je de leerlingen nog steeds als groep te laten werken of vooral individueel?
 - Laat je de leerlingen zelfsturend leren? Ofwel dat jij als een soort coach fungeert en hen zelfstandig laat werken?
 - Lesmethode

- Digitale tools
- Pas je het onderwijs aan op de specifieke leerling? Ofwel laat je het onderwijs aansluiten op persoonlijke leerbehoeftes?
- Leerdoelen
 - Gebruik je (persoonlijke) leerdoelen?
 - Vind je het geven van feedback belangrijk? Op welke manier doe jij dit? Achteraf of onmiddellijk?
- Communicatie
 - Vind je interactie tussen de leerlingen en tussen jou en de leerlingen belangrijk?
 - Vaste momenten in de week contact?
 - Lukte het om in contact met de leerlingen te blijven?
- Gebruik van talen
 - Hoe ziet de verhouding tussen doel-en voertaal er nu uit?
 - En gebruik van thuis-of moedertalen?
- Hoe zag de toetsing eruit?
- Wat zie jij als de belangrijkste verschillen van het onderwijs wat je normaal gaf en het onderwijs op afstand?
- Vind je dat de onderwijskwaliteit van voor de coronacrisis stand heeft kunnen houden tijdens het geven van afstandsonderwijs?

Bijlage 2 Transcripties

2.1 Transcriptie interview ISK Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

Geïnterviewde: docente A. op de ISK van Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta

Interviewer: Miranda Zegers (M)

Datum: 10 juni 2020 om 10:30

Locatie: Microsoft teams (online) wegens het coronavirus

M: Ik wil het eigenlijk eerst hebben over hoe jij NT2-onderwijs gaf voor de coronacrisis, dus eigenlijk de normale manier. Dus ik vroeg me allereerst af, ja je hebt het eigenlijk al gedaan vorige keer maar of je je toch nog even wil voorstellen en daarbij ook hoe lang je al NT2-les geeft want ik weet niet zeker of ik dat de vorige keer heb gevraagd.

A: Ik ben A., ik werk op een ISK in Delfzijl. Dat heb ik nu 1 schooljaar gedaan aan 2 klassen en daarvoor heb ik ook drie maanden gewerkt op de ISK in Groningen dus dat is ongeveer een jaar en 3 maanden en daarvoor was mijn stage aan volwassenen, voor de opleiding tot NT2-docent dus die duurde ook een jaar. Dus ongeveer 2 jaar ervaring met NT2-onderwijs. Ik geef dus nu les op de ISK in Delfzijl aan 2 verschillende klassen.

M: En dat waren voor ik zover ik me kan herinneren niet zozeer alfabetiserende leerlingen maar die al een beetje verder waren, dacht ik?

A: Ja ik had toevallig wel de klassen die over het algemeen verder waren maar omdat wij een kleine ISK zijn kunnen wij geen groepen maken op niveau dus vlak voor de coronacrisis had ik eigenlijk weer drie starters in mijn groep gekregen.

M: Dus wel een vrij diverse groep, een heterogene groep?

A: Ja, heel erg.

M: En hoe groot zijn die groepen ook al weer?

A: Ik denk dat wij op dit moment, ja dat aantal fluctueert natuurlijk heel erg omdat ze soms doorverhuizen, maar ik denk dat we nu op 16 leerlingen per klas zitten

M: Ja, en de leeftijd fluctueert ook denk ik? Is ook niet ...

A: Ja, de meeste zijn tussen de 12 en de 18 jaar, per klas hebben we denk ik 3 niveaugroepen.

M: Hoeveel uur per week gaf je ongeveer NT2-les voor de coronacrisis, dus zeg maar op de normale manier?

A: Twintig lessen van 45 minuten

M: Zaten daar ook pauzes in of was dat gewoon 1 blok achter elkaar dat je les gaf?

A: De leerlingen hebben bij ons na het tweede uur een pauze en na het vierde uur dus dat komt wel redelijk overeen met een middelbare school rooster en ik geef de lessen Nederlands, mentorles en ook wel een beetje burgerschapsvorming (...)

M: Hanteren jullie een bepaalde lesmethode bij het lesgeven?

A: Ja, voor de starters begonnen we met 'LOWAN', dat heb je vast gehoord, 'taalklas' deden we met ze op de computer en 'beter lezen' en als ik dan voor een groepje hoger spreek dan werken wij met de digitale methode Disk en daarnaast gebruik ik een 'Disk'boek waarbij de ze ook wel met woord oefeningen de woordenschat onder de knie moeten krijgen van dat bepaalde thema. Het thema waar we nu mee bezig zijn is de toekomst. Met deze groep deed ik ook altijd 1 keer per week nieuwsbegrip maar dan ging ik gewoon echt differentiëren van... want daar heb je een tekst op A-niveau, op B-niveau, op C-niveau en op D-niveau en de collega van mij deed echt spelling, werkwoordspelling en de dictees, echt het schrijven. Dan had ik ook nog een paar leerlingen die al deels geschakeld waren dus die liepen met de kernvakken al mee met een reguliere Nederlandse klas, bijvoorbeeld eerste klas VMBO basis kader en die leerlingen hadden bij mij vooral het stukje schoolse vaardigheden en met hen werkte ik uit het 'Via vervolg' boek, dat is volgens mij ook een methode Nederlands die wordt gebruikt op het MBO niveau 1. Dan waren we ook themagericht bezig met nog extra woordenschat en nog extra begrijpend lezen en schrijven. Dus we maakten voor alle niveaus, niveaugroepen gebruik van de methode 'beter lezen' en ook omdat ik vind dat 'beter lezen' wel heel erg is gericht op inburgering en eigenlijk op volwassenen, maakte ik soms kopietjes uit 'ster in lezen' en dan kon ik ze ook veel beter voorbereiden op die TOA want dan moesten ze bijvoorbeeld echt functioneel lezen: een rooster aflezen of een recept en dat mis ik gewoon in 'Beter lezen', daar is die methode denk ik ook niet voor gebouwd. Dus ik dacht ik moet ze veel meer onderdompelen met verschillende tekstsoorten. Dus eigenlijk ben ik wel echt een verzamelaar dus als je vraagt van welke methode gebruik je. Vooral omdat ik nu voor het eerste jaar op deze ISK werk en je moet sommige lessen overdragen dus dan ga je toch al gauw onderdelen echt verdelen, zo van jij doet nieuwsbegrip en dan doe jij spelling omdat je anders de hele tijd in elkaars vaarwater zit. Wij hebben ook het basis grammaticaboek maar hoe dat gaat ben ik eigenlijk niet tevreden over want de leerlingen, ik weet niet of je dat boek kent, maar er zitten gewoon iets van dertig lessen in en het eerste lesje is dan bijvoorbeeld persoonlijke voornaamwoorden en dan hebben ze een lesje dan hebben ze een lesje op het eind bijvoorbeeld over scheidbare werkwoorden maar ik merkte gewoon heel erg dat mijn leerlingen de instructie niet lazen en als ze niet parallel lopen dan kun je ook geen gemeenschappelijke instructie geven. Op mijn opleiding heb ik ook wel gehoord dat je goed

na moet denken over hoe je je grammaticastukje invult, vooral heel erg ingebed en het zit ook op hun digitale programma van Disk. Dus dat boek gebruikte ik ook. In de andere klas, dus die echt al verder zijn, hadden wij ook het boek 'Klare taal'. Dat is wel weer een stapje moeilijker en eigenlijk ook wel wat mooier vormgegeven. Maar dan zit je ook weer met lessen en hoe ga je instructie geven en welke leerling heeft wat nodig wanneer. Dat is vooral heel lastig, Ik vind het altijd heel fijn als ik een schrijfofdracht van ze krijg of ik hoor zinnen die ze maken, sprekend, dan probeer ik gewoon te bedenken van welke fouten hoor ik nu en wat zit daar dan achter. Dan kun je echt zeggen van 'Hee ga jij les 18 even maken net de scheidbare werkwoorden'. Dus daar wil ik echt volgend jaar echt nog meer naar toe.

M: Dus je probeert echt gewoon heel erg te kijken wat de leerling zelf nodig heeft en te differentiëren daarbij ook denk ik, met methodes die daarbij passen en...

A: Ja, want nu weet je ook dat sommige gaan schakelen naar de schakelklas voor MBO dus dan proberen ze een jaar te overbruggen en dan kunnen ze uiteindelijk misschien starten in een MBO 3 of een MBO 4 opleiding en dan probeer je ook gewoon vanuit daar te beredeneren van jij moet straks op dit niveau zitten of straks ga jij tegen deze vaardigheden aanlopen. Ja, het is echt grandioos maatwerk. We keken ook elke ochtend jeugdjournaal met ze. Bij de ene docent keken ze dan echt een uur jeugdjournaal maar dat vond ik echt gewoon zonde van mijn lestijd. Ik pikte er dus meestal wat korte stukjes uit, beste werkte dat als ik van te voren gewoon zelf het jeugdjournaal had gekeken. Sommige kijken het ook echt al gewoon thuis, dat is eigenlijk het allerbest, maar het jeugdjournaal gebruik ik dus ook in mijn lessen.

M: Werk je ook met persoonlijke leerdoelen? Of überhaupt met leerdoelen?

A: Ja, je hebt wel echt met de leerling gesprekjes, 1-op-1 momentjes, van hee dit valt mij op en als je hier en hier naar toe wilt, moet je dat of beter gaan doen of anders want soms is kennis en soms zijn het bepaalde vaardigheden en soms is het echt bepaald gedrag dat ze gewoon nog niet helemaal begrijpen hoe het schoolse er in ons land aan toe gaat. Maar eigenlijk zou ik daar ook veel meer tijd aan moeten besteden om dat met de leerling samen te monitoren, dat het ook echt ergens staat. Want nu is het gewoon, meestal doen wij 2 keer per jaar een TOA, na die TOA weet je ook weer op welk niveau ze zitten, methodeonafhankelijk, en dan combineer je dat met je eigen beeld en heb je een oudergesprek en een gesprek met die leerling en dan kan je ook weer allemaal met de neus dezelfde kant op verder gaan. Dus dan zijn we wel echt bezig met doelen en dat we die met de leerling bespreken en proberen daar met z'n allen naar toe te werken.

M: Wat voor werkvormen gebruik je, is dat dan ook maatwerk. Is het vooral klassikaal,

dat jij bijvoorbeeld instructie geeft, of zijn ze vooral zelfstandig aan het werk?

A: Ik had in mijn lokaal een grote instructietafel en ik had de klas in drie groepen verdeeld dus ik had gewoon voor de hele week een onderdelenschema en dan kwamen de leerlingen na verloop van tijd ook wel een beetje in die structuur dat ze dachten hee vandaag hebben we dit onderdeel weer. Vaak was het dat ik dan begon met jeugdjournaal en dat is wel een stukje klassikaal en dan vroeg ik om de leerlingen bepaalde dingetjes op te schrijven en daarna kwam er even een spreekgedeelte. Soms als het echt te moeilijk was zei ik tegen de starters jullie kunnen nu vast al op de computer taalklas, dan hebben ze echt in thema's woordenschat. Dan kunnen zij gewoon met de koptelefoon op. Maar zoals de beelden van het jeugdjournaal en het geluid daar hebben ze natuurlijk wel wat aan, maar misschien wordt de nabespreking net te pittig voor ze. Dan heb ik ook werkvormen dat we dus echt proberen om zelfstandig te werken, dat je soms een groepje naar de gang kan sturen met een bepaalde opdracht, een tijd afsprekt en dat ze dan dat aan je kunnen laten zien van we hebben dit gemaakt. Dan stimuleer ik ook wel echt het samenwerken en ook niet alleen samenwerken met de leerlingen waar ze mee samen willen werken maar ook letten op dat je het geslacht een beetje mixt en ook de talen want anders dan ben je heel bang dat ze Triginia gaan spreken. Klassikaal nakijken, daar koos ik eigenlijk nooit voor dat kost gewoon heel veel tijd. Die computergroep die werd dan ook afgewisseld want ik moest met de startersgroep de woorden uitspreken en letten op het schrijven en hoe lees je nu zo'n tekstje van 'Beter lezen'. Gelukkig heb je bij die Lowan methode ook allerlei kaartjes waarmee je ze dan uiteindelijk zelfstandig kan laten puzzelen, dus dan kan je ook weer kijken van begrijpen ze nu welk woord dit is. Dan pakte ik de andere groep dus weer terug van de computers en die schakelleerlingen die op het VMBO meelopen die lopen eigenlijk in en uit want zij volgen dan alleen voor de kernvakken hun lessen op het VMBO en dan zitten ze gewoon weer bij jou in de klas dus die zette ik meestal gewoon zelfstandig aan het werk met een studiewijzer. De werkvorm bij nieuwsbegrip was dat we met zijn allen een filmpje gingen kijken van jeugdjournaal en vaak ging ik ze dan vaak in groepjes in tekst laten lezen en woorden laten onderstrepen die ze nog nooit hadden gezien of die nieuw voor ze zijn zodat ze ook echt met elkaar over die woorden gaan praten en dan konden ze wel een begin maken aan de opdrachten in de les maar meestal deed ik dat wel als huiswerk, de opdrachten van nieuwsbegrip. En verder heb je natuurlijk werkvormen als een Kahoot of dat je met rode en groene kaartjes werkt. Ik deed ook wel vaak als we dan een leswisseling hadden of bijna het einde van de les van schrijf even een klank op het bord en goh weten jullie nog jongens in welke woorden zitten die allemaal, nou dat vinden ze heel leuk. Of galgje. Het is wel leuk dat je vraagt naar werkvormen want dan denk ik daar ook

weer even over na. Je het zoveel toffe werkvormen en ook op je opleiding gehad maar bij de ISK is het vaak wel als die leerlingen eenmaal een beetje in een stramien zitten dan vinden ze dat toch wel fijn en rustig want anders is het heel snel van 'Ah mevrouw ik snap die niet' en is het echt heel erg hameren van 'lees nu eerst eens even rustig die instructie' en het voelt wel weer een beetje lang geleden want ik heb drie maanden geen werkvormen op die manier gegeven dat ik dacht... Ja, ook staan zitten, want het is natuurlijk ook heel belangrijk dat ze een beetje bewegen want sommigen zijn echt een stuiterbal. Met een klein groepje bij de instructietafel in het Lowanboekje laten lezen of ze in groepjes laten lezen maar dan iets sterkere die soms echt al een beetje hoort van dit woord lees je niet goed en het dan toch verbetert, dat is ook heel mooi om te zien.

M: Ik vroeg me ook af, die toetsing was dat dan puur die TOA, die methode-onafhankelijke 2 keer per jaar of heb je ook nog andere soort toetsing tussendoor.

A: Bij starters doen we elke week 2 keer een dictee van de Lowan woorden, dus dan krijgen ze van al die thema's gaan ze stapsgewijs die woorden leren en dan krijgen ze een toets en dan staan daar 10 plaatjes op en moeten ze de woorden eronder schrijven dus het is niet echt een dictee van oh ze horen het, nee ze zien het. Bij de gevorderde groepen hebben wij 1 keer in de 2 weken de toets van DISK, die zet ik dan voor ze klaar en die moeten ze dan maken op hun eigen niveau en dan krijgen ze uiteindelijk een percentage en dat percentage schrijven ze dan op het bord zodat ik dat aan het einde van de les allemaal in mijn laptop kan zetten en dan als het heel erg afwijkt vraag ik van nou hoe komt dat nu. Dus die toets hebben ze.

M: Vinden ze dat dan niet spannend om hun uitslag op het bord te schrijven? Als het bijvoorbeeld niet zo hoog is

A: Ik zeg altijd gewoon als je het niet liever niet wilt kom je het lekker bij mij in het oor fluisteren maar ze vinden het meestal wel leuk om iets op het bord te schrijven en het zijn ook wel een beetje van die pronkers. Ze zijn heel gebrand op die hoge percentages terwijl ik zeg ik vind het echt niet erg als je 100% hebt of 95%, maar die nihiele verschillen die vinden zij echt geweldig. Ze zijn echt zo blij als ze 100% halen maar ik probeer dat wel een beetje te temperen maar dat is ook maar gewoon een getal. Als een leerling een heel mooi tekstje heeft geschreven over bijvoorbeeld de toekomst in zijn DISK werkboek dan ben ik veel gelukkiger. Bij via hebben we ook toetsen, dat zit gewoon in die methode. Dat is voor die schakelleerlingen. Voor sommige leerlingen pakte ik wel eens een DISK vaardigheidstoets, die zitten er bij. Zogenaamd ook op A1-, A2- B1-, B2-niveau, maar mijn coördinator twijfelt over die niveaus. Als je met DISK A1 hebt gehaald of dat ook TOA A1 zou halen. Daar twijfelt ze nog aan, daar moet ik me nog verder in verdiepen. Als werkvorm deed ik ook nog

op het laatst, want bij DISK heb je een woordenboek maar ook heel goed een takenboek en daar stonden gewoon echt wel voor als je bijna een thema helemaal af hebt en bezig geweest bent met die woorden en die zinnen dat je dan ook echt een praktische opdracht met dat themaonderwerp gaat doen en dan een interview, of een stukje schrijven en ik vind gewoon dat we dat gewoon echt heel erg goed moeten blijven oefenen, productie ook.

M: Ik vroeg me ook af want we hadden het net al heel even over die talen over bijvoorbeeld dat ze op de gang dan Tigrinya zouden kunnen gaan spreken als je ze allemaal op de gang bij elkaar zet. Ik vroeg me ook af wat dan de verhouding is tussen de voer- en de doeltaal. Dus hanteren jullie bijvoorbeeld een onderdompelingsmodel of?

A: Die term ken ik nog niet, maar dat ze helemaal worden ondergedompeld in het Nederlands?

M: Ja

A: Ja, op het begin vraag ik vrij snel of een andere leerling even voor een starter wil vertalen want dat is toch de kortste klap. En sommige Syrische mensen kunnen best wel goed Engels dus dan wil ik nog wel eens de Engelse term gebruiken. Ja, wij hebben dit onderwerp natuurlijk ook gehad op de opleiding en eerst was ik gewoon heel fanatiek 'Geen Tigrinya!' maar het is best wel hard als je dat tegen die leerlingen elke keer moet zeggen want het is wel hun taal en een deel van hun cultuur. Ik heb ook vriendinnen uit Friesland en dan merk je toch wel dat ze meteen tegen elkaar in het Fries gaan spreken dus ze zijn het ook niet gewend om tegen hun vriendje die dezelfde moedertaal heeft onhandig te gaan zitten doen in een andere taal. Dus toen heb ik ook wel op internet gevonden dat je heel duidelijk met ze kan bespreken van wanneer wel en wanneer niet. Als we echt met een oefening bezig zijn en echt iets aan het inslijpen zijn dan moet je gewoon Nederlands spreken. Ik vond het altijd wel gewoon mooi om D.en A.bij elkaar te zetten en dan weet je gewoon van ze moeten nu gewoon in het Nederlands want eentje komt uit Eritrea en eentje komt uit Syrië. Dus ja ik ben eigenlijk wel voor deels dat onderdompelingsmodel maar je moet ze ook niet overspoelen en soms heb je er gewoon echt geen tijd voor dan moet je gewoon echt zorgen dat het begrip er is en dan je weer verder met andere Nederlandse woorden. Je wantrouwt ze soms maar soms hebben ze het echt ook in het Tigrinya over school, dus wie ben ik dan om zo'n gesprek af te... ja het moet natuurlijk niet door mijn instructie heen zijn. Ik denk gewoon dat je heel erg aan die leerlingen duidelijk maken van als jij Messi wil worden moet je trainen maar als jij een taal wil leren omdat je dan uiteindelijk kan met je opleiding en je toekomst dan moet oefenen want je leert het niet door in je bed te blijven liggen dus dat probeer ik heel erg op die manier duidelijk te maken. Ook al beginnen ze maar gewoon met Nederlandse programma's en

Nederlandse YouTube filmpjes, dus echt met het luisteren dan komt productie weer in een later stadium.

M: En buiten de klas, bijvoorbeeld op het schoolplein, hoe zie je het dan met het gebruik van het Nederlands?

A: Als ik een groep jongens uit Tigrinya buiten zie voetballen dan ga ik daar niet tussen met 'Geen Tigrinya!' dan ben ik ook gewoon blij dat ze even kunnen rossen en lol kunnen hebben en dat je een lach op hun gezicht ziet. Ik heb wel gewoon drie meisjes die best wel slim zijn en als ze in de kantine echt hele gesprekken in het Engels hebben dan zeg ik wel van 'Kom op meiden, jullie kunnen elkaar zoveel verder helpen in het Nederlands. Spreek dan in ieder geval af van in de pauzes spreken we sowieso Nederlands en als we elkaar na school misschien bellen dan mag het in het Engels' maar ik probeer dat wel. Ik vind wel dat je jezelf als docent Nederlands serieus moet nemen, de motor moet wel draaiend blijft. Want je weet ook, thuis-thuis gebeurt het waarschijnlijk niet, nog niet. Dan hoop je dat ze 's avonds naar de voetbaltraining gaan en dat ze hun ouders moeten helpen bij het huiswerk voor hun taal cursus of met hun broertje. De meeste hebben een jonger broertje of zusje en dan zeg ik altijd 'Ga voorlezen, want je helpt je broertje ermee maar ook jezelf'. Maar het is wel moeilijk om dan een boekje te vinden die ze dan een beetje cool vinden om voor te lezen en sommige zeggen dan ook 'Ja mijn broertje kan geen Tigrinya die moet Tigrinya leren' dan denk ik ooh...

M: Je zei net dat je ze soms als ze bijvoorbeeld iets niet snappen laat tolken bijvoorbeeld maar kies je er soms ook op een andere manier bewust voor om die moedertaal te gebruiken of niet? Bijvoorbeeld met samenwerken of iets dergelijks?

A: Ja soms wel om de instructie misschien te vertalen, dat ik ze dan juist laat vertalen. Echt aan het begin dan zorg ik wel dat ik even weet van hee ik heb nieuwe leerlingen, wie in mijn klas heeft bijna dezelfde taal zodat ze toch aan het begin even een taalmaatje hebben. Soms ben ik zelf ook gewoon moe van het lesgeven en dan hoor ik ze nog en zitten ze nog in mijn lokaal en dan hoor ik ze Tigrinya spreken en dan denk ik echt oh wauw, gewoon de hele tijd dat getetter in een andere taal, dat is gewoon best wel vermoeiend aan het begin. Dan denk ik ja, wij hebben tijdens onze opleiding ook een college gehad gewoon alleen maar in het Chinees om ons ook het principe duidelijk te maken doeltaal is voertaal. Dat was best wel pittig. Ik krijg wel heel vaak als feedback dat ik heel duidelijk spreek en met heel veel mimiek en ook heel veel handgebaren dus ik hoop dat ik dan ook gewoon echt nog een stapje in hun richting kan doen. Maarja ik spreek geen Tigrinya, ik spreek geen Arabisch. Een collega van mij spreekt wel Arabisch dus ik zou dat eigenlijk nog wel eens interessant vinden van

wanneer zegt zij nou iets in het Arabisch en wanneer in het Nederlands. Blijft een lastige kwestie. Ik denk dat het ook wel echt weer per leerling kan verschillen.

M: Dan heb ik nog een moeilijke term: talensensibilisering. Ik weet niet of je daar ooit van gehoord hebt?

A: Taalgevoeligheid? Dus wanneer ze in hun gevoelige periode zitten van het aanleren van een nieuwe taal?

M: Ja, en in dit geval bedoelen ze dat meer dat je leerlingen bewust maakt en gevoelig maakt voor de diversiteit aan talen omdat dat allerlei positieve effecten met zich mee zou brengen dat hun taalbewustzijn hoger wordt en dat zou dan het aanleren van een vreemde taal kunnen ondersteunen. Doen jullie dat, zulke dingen? Dus eigenlijk dat je bijvoorbeeld leerlingen probeert bewust te maken dat alle talen even goed zijn, dat soort dingen?

A: Ik heb wel soms met mijn leerlingen... wat hun woordenschat is natuurlijk beperkt in de tweede taal, of beperkter en ik snap best dat als ze thuis iets willen bespreken met hun ouders over gevoel of over het moederland of over hun cultuur dan kunnen ze dat waarschijnlijk toch het beste in hun eigen taal. Dat vind ik wel belangrijk. Ik ben zelf wel heel erg voor integreren in het onderwijs en dat je echt naar woorden gaat kijken dus ik vind het ook heel leuk als je een opmerking krijgt van een leerling van 'Hee maar dat woord hebben wij in onze taal ook bijna zo', dan is het gewoon heerlijk om met ze te praten over de betekenis en dan schrijf je die woorden even op in beide talen en dan spreek je ze in beide talen uit. Want talen zijn uiteindelijk ook een familie en je kan ze er ook gewoon trucjes mee leren dan kom ik altijd een beetje op de woordraadstrategieën: ken je het woord in het Engels of zit er een deel van het woord in dat je kent? Ik vind het wel belangrijk dat ze echt kijken naar een taal. In onze liedjes zitten tegenwoordig veel Franse stukjes en ik heb twee meisjes uit Congo en dan kijk ik altijd even met ze... ja daar probeer ik wel met ze over te praten of het even samen te horen of dan print ik een songtekst voor ze uit en dan praten we even over die woorden. Ik vind het wel belangrijk maar ik merk wel dat het in de ene taal makkelijker gaat dan in de andere taal.

M: Ja dat kan ik me voorstellen, ligt er denk ik ook een beetje aan wat je zelf over die taal weet.

A: Ja en hoe gaat je zelf natuurlijk die taal spreekt en of je een paar woorden kent die best wel gelijk zijn. Maar soms heb je ook woorden die op elkaar lijken en is dat leuk maar soms ook totale miscommunicatie doordat woorden op elkaar lijken, dat komt natuurlijk ook in je les naar voren en dan zet je ook weer twee talen naast elkaar, dat vind ik ook mooi.

M: Dan gaan we nu over naar het NT2-onderwijs tijdens die coronacrisis dus dat je ineens op afstand les moest geven. Daar hebben we natuurlijk al een beetje over gehoord van je. Ik vroeg me af of je al ervaring had met het geven van afstandsonderwijs of dat het totaal nieuw was?

A: Voor mij was het wel totaal nieuw. In de NT2 wereld heb je wel heel veel docenten die online lesgeven natuurlijk maar ik was echt wel gewoon fysiek lesgeven gewend.

M: En kregen jullie begeleiding daarbij of moest je dat gewoon zelf uitzoeken of hoe ging dat?

A: We hebben vanuit het team niet heel veel begeleiding gekregen, het was meer van je bent beschikbaar voor de leerlingen tijdens de schooltijd en we hadden die eerste maandag een lespakket aan alle leerlingen rondgebracht in de hoop dit is voor twee weken. Daar had ik ook voor elke niveaugroep een studiewijzer bijgedaan en we hadden afgesproken dat je je mentorleerlingen sowieso twee keer per week belt en qua begeleiding... ja de coördinator heeft ons tijdens de eerste vergadering in Teams wel een beetje uitgelegd wat zij dan tot nu toe wist maarja dat was niet heel veel wat ik nog niet wist en het nadeel was gewoon onze leerlingen hebben allemaal wel gewoon een e-mailadres van school maar die gebruiken ze nog nooit omdat we bij ISK niet werken met Magister dus dat hebben ze pas nodig als ze gaan schakelen. Maar met dat e-mailadres dan zouden ze wel toegang hebben tot hun schoolmail en ook direct tot Microsoft Teams, maar ja bij een ISK is het gewoon heel lastig om dat voor alle leerlingen te regelen. Om zeg maar vanaf afstand dat aan ze uit te leggen. Dus ja qua begeleiding, schoolbreed, je hebt wel gewoon steun aan elkaar, je hoort gewoon van meer collega's dat ze het lastig vinden en je probeert elkaar te helpen en de ICT probeert je zoveel mogelijk bij te staan met de devices regelen vanuit huis en zorgen dat de leerlingen die nog geen ICT hebben thuis dat zij een Ipad krijgen of een laptop, daar waren we op het begin druk mee. En verder gewoon geen begeleiding, we hebben wel de vergadering wekelijks van Teams met ons team, dat was wel heel prettig dan heb je toch wel een beetje steun aan elkaar. Maar verder nee.

M: En hoe zagen die lessen er dan uit, bijvoorbeeld qua werkvormen, qua lesduur en lestijd, dat soort dingen?

A: Ja, je probeert heel erg ze in dat ritme te houden van school en ik vind dat voor mezelf ook gewoon het fijnst maar dat was voor die leerlingen wel lastig. Ik zei van 'Nou als je nou gewoon 's ochtends om 9 uur gaat werken, tot half 12 en dan heb je een uur pauze en dan doe je weer 2 uurtjes' en dan konden ze op hun studiewijzer kijken wat ze konden doen. Maar alles is wel vrij zelfstandig en ik ben wel beschikbaar voor vragen en ik bel je wel 1 of 2 keer

per week en ik kondig wel aan wanneer ik je bel maar er kwam wel echt heel veel op hun schouders en ook ze werden volgens mij ook overspoeld met groepsapps en mails en dat hadden we echt wel beter kunnen structuren maarja daar kom je ook achter als je het 1 keer hebt ervaren. Ik ben natuurlijk nu ... komen de leerlingen 1 keer in de 3 dagen met 6 tegelijk naar school. Dan is bijna het eerste wat ik vraag "Hoe ging dat bij jou?" en "Wat vond je daar eigenlijk van?" en dan kun je echt even in zo'n leerling kijken hoe zij het hebben ervaren want ja je hebt zelf helemaal zo'n ervaring doorgemaakt maar die leerlingen natuurlijk ook want het is echt een lange periode geweest en het is nog steeds een lange periode. Maar vooral dus echt zelfstandig werken en ik heb 9 van mijn leerlingen heb ik wel in Teams gekregen en maandag heb ik een leerling laten inbellen in mijn les omdat die van de dokter niet naar school mocht dus toen dacht ik echt 'Yes' hij is er nu echt gewoon wel en hij ziet even het lokaal weer en hij ziet 5 van zijn medeklasgenoten. Dus toen dacht ik wel 'Mooi dat ik dit nu zo wel heb gefixt' en ik dacht ook van 'ja als dit vaker voorkomt dan ga ik misschien toch wel gewoon een uitnodiging maken of je via beeld erbij wil zijn, online' want je vergroot toch wel weer gewoon die capaciteit en de leerlingen zien jou, de leerlingen horen jou en ik geloof wel dat dat hun motivatie toch wel weer gewoon vergroot. Gisteren sprak ik ook met een leerling en die zei "Ja mevrouw, het is gewoon niet leuk om alleen te leren en alleen je huiswerk te maken". Toen dacht ik 'Ja dat snap ik eigenlijk ook wel'. Ja, hoe zagen die lessen eruit... Ja, met starters sprak ik de woorden in van Lowan op de Whatsapp. Heel veel op de Whatsapp, heel veel videobel en dan vroeg ik ze om mij een berichtje terug te sturen dat zij de woorden uitspreken. Dus ik kon feedback geven op uitspraak en klanken. En ik stuurde gewoon een foto van een lege oefening uit het Lowan boek bijvoorbeeld of van 'Beter lezen' en dan kreeg ik hem volgeschreven weer terug en dan kon ik hem nakijken. Dus ook heel veel met foto's sturen.

M: En de lesmethodes, waren die dus vooral digitaal maar dus ook wel dat je foto's van boeken maakte enzo?

A: Ja, dus DISK... dat vond ik wel echt prettig dat ik tegen leerlingen kon zeggen: "Je kan gewoon op DISK, ik kan precies zien wanneer je hebt ingelogd". Wij hebben er wel voor gekozen om die toetsen ook door te laten gaan maar je weet natuurlijk nooit in hoeverre ze die toets echt alleen maken. Maar je kan zo wel zien in de algehele lijn of een resultaat klopt ja of nee. Ik heb ook wel aan mijn andere collega gevraagd "Wil je alsjeblieft wel dictees blijven geven" want dan houden we ze in ieder geval aan het schrijven en aan het luisteren en dat ze die woorden zien en dat ze daarnaar moeten kijken dus zij heeft wel gewoon een dictee uit de woorden van DISK gemaakt en dan zij ze "Maandagmiddag om 14:00, komen de woorden en

dan zit je klaar met je pen en papier en binnen een kwartier wil ik dan de foto met je woorden". Geen idee hoe eerlijk ze dat hebben gemaakt maar ik zei: "Ook al schrijven ze dat woord over van iets dan hebben ze het toch nog een keer overgeschreven." Dusja ik was wel echt fanatiek en ik probeerde wel zoveel mogelijk manieren te bedenken maarja het gevaar is dat je dan weer teveel gaat bedenken of teveel verschillende werkvormen en dan weten ze het ook niet meer. Ik heb wel de Kahootchallenge, dat werkt wel goed, dan kun je een challenge voor ze klaarzetten en die plaatste ik dan in de app en dan had je ook een beetje competitie tussen de klassen. Dat was nog in de tijd van Pasen dus ik zei: "Voor iedereen die de Kahoot serieus heeft ingevuld doe ik één paasei in de glazen vaas" dus dan dacht ik 'dan creëer ik ook een beetje zichtbaarheid, dat die vaas steeds voller wordt'. Daar waren ze nog wel voor te porren. En ik had een tijdje dat ik elke dag een vraag stuurde en wie dan als het eerste het antwoord naar mij had ingesproken en het was een voldoende antwoord, die was dan de dagwinnaar om ze toch een beetje op tijd uit bed te laten komen en ze te laten blijven spreken. En ik had van eenvoudig communiceren de startkrant, die stuurde ik ook naar ze op en dan had ik daar vragen bij gemaakt. Nieuwsbegrip ging gewoon door per mail. Dat waren een beetje wat mij nu zo te binnen schiet.

M: Waren er af en toe momenten dat je ze liet samenwerken? Ja, bij die challenge denk ik dan of?

A: Ja, die challenge spelen ze eigenlijk tegen elkaar. Ik vroeg wel bijna elk gesprek van "Goh heb je je vrienden of klasgenoten nog gesproken?" dus ik zei: "Goh bel hem een keer op!" want dat moet je wel echt aanmoedigen en ik had ook met één groepje, ging ik ze bellen via Whatsapp videobellen en dan hadden we allemaal de tekst nieuwsbegrip voor ons en die hadden we dan allemaal al één keer gelezen en dan liet ik ze om de beurt een alinea voorlezen en ik lette vooral op hoe lezen ze, dus even stoppen bij de punt, begin bij de titel, let op de uitspraak, niet te snel, kijk nou goed naar dat woord, dat woord ken je wel. Soms gaan ze elkaar verbeteren, dat is wel mooi want dan weet je van 'hee, die ander luistert mee' en dan ging ik ook zeggen: "Nou, we hebben nu samen die tekst gelezen, maak een afspraakje met elkaar, bel elkaar op en ga samen die opdrachten maken." Dus wel gestimuleerd maar echt samenwerking op afstand tussen leerlingen... ja had ik meer kunnen doen door bijvoorbeeld echt ... ik had wel één werkvorm bedacht, dat ze een klasgenoot op moesten bellen en dat ze dan al pratende erachter moesten komen wie had de grootste schoenmaat, wie had gisteren het gezondst gegeten, dat ze dat ... maar die heb ik op de een of andere manier niet in de app geslingerd. Ze zijn daar ook wel terughoudend in, merkte ik wel hoor van "Nee mevrouw, nee mevrouw, ik spreek die niet." Dat ze toch heel erg dan op hun familie zijn aangewezen dusja

misschien had je dan daar eerder samenwerking tussen moeten bewerkstelligen.

M: Ja, wel lastig, kan ik me ook voorstellen. En waren er nog steeds leerdoelen of niet echt?

A: Ja, ik heb wel geprobeerd om de structuur aan te houden van de DISK toetsen, één keer in de twee weken een DISK toets. Ik denk wel dat echt een beetje naar de achtergrond waren verdwenen want in eerste instantie is je doel in contact blijven. Weten dat de leerling veilig is, dat die een beetje goed in z'n vel zit. Dus ook gewoon vragen 'Kom jij nog buiten?', 'Zie jij nog andere mensen?', 'Ben je aan het bewegen?'. Dat vond ik sowieso een heel belangrijk onderdeel. En 'Zit jij nog een beetje in je ritme, qua bedtijd en schooltijd en schoolwerk'. Je spreekt ze wel aan als ze een bepaald doel hebben. Een aantal leerlingen van mij wilden heel graag naar het Vmbo. Maar als ze dan nu zeg maar standje passief gaan ja dan kan ik ze daarop aanspreken: 'Dit gaat jou zo niet lukken'. Je moet heel veel duwen, heel veel trekken want het moet toch meer vanuit jezelf en dat ik ook echt via broers probeer in contact te komen met die leerling. Dan denk je 'Jeetje jij kan echt nog niet vanaf september direct die vmbo klas in voor de kernvakken'. Dus ja je spreekt ze wel aan op hun vervolgonderwijs 'Jij wil heel graag van Vmbo basis kader wil je toch heel graag die kader gaan doen en dan moet jij je nu wel aan die docenten in teams laten zien' want die leerlingen hadden dan wel een e-mailadres en wel deels lessen via Teams en deels gewoon huiswerkuren. Dus ik zei: 'Ga wel naar die docent Engels, ga wel naar die docent Nederlands' anders zeggen ze ook 'Ja we hebben jou nooit gezien, waarom moet jij naar het vmbo kader kunnen'. Dus die doelen was ik wel erg mee bezig. En ik probeerde echt aan het lezen en aan het spreken houden, ik ben zo bang dat dat... je merkte in telefoongesprekken dat ze gewoon veel minder uit hun woorden komen en veel minder durven te proberen van 'Ja mevrouw ik weet dit woord even niet meer' en 'Ik weet niet hoe ik dit moet zeggen' en het ging wat langzamer. Je probeert van alles om die motor niet helemaal tot stilstand te laten komen maar dat is echt lastig.

M: Heb je wel met de meeste contact kunnen houden of waren er ook echt leerlingen die je een soort van verloor als het ware?

A: Ik heb over het algemeen wel echt contact kunnen houden met al mijn mentorleerlingen plus de leerlingen uit de andere klas die ik ook lesgeef dus dat is gewoon heel erg fijn ook voordat je ze nu weer straks ziet. Maar er is wel echt gewoon één leerling waarvan ik dacht, twee, drie, dat ik denk: 'Jeetje', dan zijn ze weer echt drie dagen van de radar en dan bellen ze je toch ineens terug. En ik weet ook niet zo goed wat het dan is, is het dan echt gewoon 'Mevrouw mijn broertje gebruikt mijn telefoon ook' of is het dan dat ze denken van 'Oh ik ben helemaal klaar met digitaal les krijgen.' Want sommige gaven ook wel aan 'Mijn telefoon

raakt vol door al die foto's op Whatsapp" of dat ze het vervelend vinden dat ze elke dag hun email moeten checken want ze krijgen gewoon niet alles even goed mee omdat de structuur gewoon... die zelfstandigheid op hun schouders die was echt gewoon een te grote hap.

M: Zag jij jezelf als een soort coach, dat zij dan zelfstandig aan het werken waren en dat jij probeerde hun daarin te ondersteunen of?

A: Ik zag me ook echt vooral als klantenservice dat ik dan weer een appje of een belletje kreeg en dat ik dan weer voor die leerling de opdracht erbij ging pakken en ging proberen dat ze weer verder kunnen maar ook echt wel coach van aansporen, aanmoedigen, proberen structuur te krijgen aan je dag van "Hee maar je zegt dat je het vergeet maar als we het nu eens in je telefoon gaan zetten of als je nu eens een blaadje pakt. Als je dan vandaag wiskunde doet en morgen Engels". En gewoon wat ik net noemde van hun gezondheid, lichamelijke en geestelijke gezondheid en ja een coach en je wilt ze ook nog heel erg attenderen van blijf bij de les van het nieuws. Dus als Rutte een persconferentie houdt, dan verwees ik ze weer naar het jeugdjournaal, ik verwees ze sowieso naar het jeugdjournaal, en de jeugdjournaal app, soms even een leuk artikeltje in de app. Soms post een leerling dan ook een artikeltje. Dus wel echt een coach en ik heb ze nog een keer allemaal een kaartje gestuurd, dat vonden ze ook heel leuk, daar krijg je dan ook weer een bedankje op. Je probeert met de klas online iets te maken voor een leerling die jarig is dus ja je bent echt wel steeds wel mentor, docent. Omdat het dan wel iets meer begeleidend is en opstand, is het wel eerder een coach.

M: En het gebruik van talen, want die thuis- en moedertalen zijn dan automatisch wat meer aanwezig. Hoe probeerde je daarin een soort van balans te zoeken, dat ze toch nog Nederlands spreken?

A: Door ze er bewust van te maken van "Ben je nog met je vriendjes in het Nederlands aan het bellen" of "Als jij met M. praat op Whatsapp, in welke taal doe je dat dan?" daar kwam dan vaak wel uit "Ja Nederlands want ik kan geen Tigrinya schrijven" dus dan was ik in ieder geval al blij. Of dat ze met hun vader mee moesten naar het gemeentehuis of naar de huisarts dan was ik gewoon wel heel blij dat zij dan meegingen voor de taal. Wat ik zei, ik probeer gewoon dat lezen heel erg onder de aandacht te brengen en het jeugdjournaal en soms gooide ik een Nederlands nummer van Suzan en Freek in de app of elkaar aanmoedigen om elkaar te bellen en gewoon al de belletjes die jij met ze hebt is natuurlijk ook een gesprekje in het Nederlands en dan liet ik ze echt wel gewoon zoveel mogelijk praten. Soms ging ik ook wel echt van appjes van ze dacht ik 'Jeetje wat ben jij veel spelfouten aan het maken' dan liet ik ze ook hun appjes teruglezen van "Kijk nu eventjes, kun je nog iets verbeteren" of "Wat staat hier, ik begrijp het niet" dat ze nog een keer herstel moeten doen van hun taal.

M: Dus eigenlijk ook gewoon feedback geven?

A: Ja maar ik dacht wel van is dat eigenlijk wel goed om dat te doen want aan de ene kant ben je ook al heel blij dát ze je een vraag stellen en dát ze je berichten en als je dan ook nog op die spelling moet gaan letten... vond ik wel lastig soms dat ik dacht van... ik ben gewoon heel fanatiek en dan wil je gewoon soms teveel, dan wil je ze én aanspreken op hun taal én aanspreken op hun attitude en dat is gewoon echt wel veel voor ze.

M: En dan nog even een soort van twee afrondende vragen: wat zie jij dan als de belangrijkste verschillen tussen het onderwijs dat je eerst gaf en het afstandsonderwijs dus toen het zeg maar nog volledig digitaal was?

A: De mate waarin de leerling zelfstandig moet zijn. Door dit gesprek eigenlijk ook de mate van samenwerking en onderling contact. En hoe je dus feedback geeft en ook een beetje tijd ofzo want soms dan als je ze gewoon elke dag fysiek voor je hebt dat is gewoon zo anders dan twee keer in de week bellen en werk van ze terugkrijgen. Je weet niet hoe en waar en wanneer ze dat werk hebben gemaakt en in de klas krijg je daar véél meer cue's voor. En gewoon de input vanuit de schoolse setting, de input van taal, van alles is hier Nederlands naar oei we zijn gewoon aangewezen meer op onze familie. Ze waren gewoon echt op thuis aangewezen, de trainingen gingen niet meer door en ze konden gewoon helemaal niks doen. Er was geen alternatief dan maar zoveel mogelijk proberen jezelf thuis aan het werk te zetten en de ene leerling pakt dat echt gewoon grandioos op en de andere heeft daar gewoon meer moeite mee. Heel veel leerlingen waren gewoon echt van die golfjes, dat ik dacht 'hee, je bent er weer' en dat ik dacht 'hee, nu ben je weer weg'. Het is ook een kwestie van discipline en hoelang je iets kan volhouden. Maar misschien heeft dat ook wel te maken met ... dat je misschien meer korte termijn doelen moet gaan stellen als jij online lesgeeft. Misschien moet je dan dagelijks een klein dicteetje doen in plaats van één keer per week. Dat ze denken 'ja, maar morgen kan ik weer punten halen bij een dictee' en dat je ze minder moet laten zwemmen.

M: Want dat was voor je gevoel dan wel een beetje zo?

A: Nouja, je bent zelf zoekende en je werkt met een doelgroep die eigenlijk beter dingen kunnen behappen als ze het één keer gezien hebben hoe het moet, nou dat was er niet en dat zit je natuurlijk met het praktische van de internetverbinding en het verschil dat niet al onze leerlingen een rustig plekje hebben om te studeren en stimulerende ouders omdat het gewoon een heel andere cultuur is. Dat maakt het wel dat je soms het soms ook even niet weet wat nu op dat moment de juiste onderwijskundige stap is omdat je ook echt gewoon niet wil overspoelen.

M: En dan slot en dat hebben we eigenlijk al een beetje besproken maar toch misschien

goed om nog even als afrondende vraag... Vind je dat de onderwijskwaliteit stand heeft kunnen houden, zeg maar die je had voor de coronacrisis en dan tijdens de digitale afstandsles geven. Dus zeg maar is die kwaliteit hetzelfde gebleven, of is die omlaag gegaan of?

A: Ik heb zelf echt nog steeds met 150% inzet gedaan en ik kan mezelf niet echt ergens op verbeteren behalve dat ik gewoon nu veel meer kennis weer heb doordat ik het heb meegemaakt, en doordat ik dingen heb ontdekt door deze interviews en ... ik denk dat sommige leerlingen ook ruimte hebben gekregen om te laten zien wat ze zelfstandig thuis kunnen dus dat vind ik wel echt positief. Maar ja ik had veel liever gewoon echt lessen in Teams aan mij clubjes gegeven zodat je gewoon die lijntjes korter houdt en dingetjes kan laten zien en ik dacht van 'dan begin je gewoon met dit gaan we vandaag thuis doen', hoe ze dat moeten doen, misschien een klein beginnetje en dan de tijd geven en dan bijvoorbeeld aan het eind van de dag een vragenuurtje ofzo. Maar misschien ook gewoon een vragenuurtje waar ze ook op mochten inloggen als ze geen vragen hadden, gewoon voor een kopje thee zeg maar. Dus de onderwijskwaliteit is denk ik wel achteruit gegaan want je kan die verschillen niet allemaal ondervangen.

M: met het afstandslesgeven?

A: Ja, het wordt ook wel een stukje moeilijker als ze in een andere omgeving echt vastzitten in een soort van crisistijd. In hoeverre stonden ze ook echt open om hier ... wat ik zei een aantal leerlingen pakten het echt grandioos op en die wilden er ook echt wat van maken, gelukkig best wel veel. Maar sommige leerlingen is dat of gewoon qua IQ niet mogelijk of qua praktische rompslomp. De één leert ook weer anders dan de ander.

M: Ik denk dat we alles wel een beetje hebben.

(...)

2.2 Transcriptie interview ISK Schakel aan zee

Geïnterviewde: docente L. op ISK Schakel aan zee (L)

Interviewer: Miranda Zegers (M)

Datum: 25 mei 2020 om 16:00

Locatie: Microsoft teams (online) wegens het coronavirus

M: En dan vroeg ik me allereerst af of je jezelf even wil voorstellen.

L: Oké, mijn naam is (...), ik ben docent Nederlands als tweede taal, specialist alfabetisering en dat doe ik op de ISK in Den Helder bij Schakel aan Zee.

M: En wat is jouw functie als NT2-docent precies, hoe ziet dat er precies uit?

L: Ja hoe ziet dat er precies uit... ik werk fulltime en ik geef bij ons alfabetisering aan alfabetiserende leerlingen maar ik geef ook gewoon NT2 aan langzaam lerende en gewoon regulier NT2 en dat zit allemaal, die leerlingen, bij elkaar in dezelfde klas.

M: Oké dus de alfabetiserende leerlingen zitten samen met die langzaam lerende?

L: Ja

M: Ah oké en hoe groot is die groep ongeveer aan wie je lesgeeft?

L: Ja ik heb in de alfabetiserende groep heb ik ongeveer een ja volgens mij zijn het er 12 tot ja ik denk 12 leerlingen (...). Het zijn 12 leerlingen die nog aan het alfabetiseren zijn of net klaar zijn daarmee en ik heb 10 leerlingen en dat zijn reguliere NT2-leerlingen. Dus heb ik 22 leerlingen in totaal op het moment.

M: Ja en dat is dus best wel een heterogene groep?

L: Uhm...

M: Of zie ik dat verkeerd?

L: Ja het niveau verschilt, ik heb echt wel leerlingen van alfa A niveau tot aan A2 niveau ja.

M: Oké en dan wil het eigenlijk eerst even hebben over hoe de manier van lesgeven ging voor de coronacrisis. Dus bijvoorbeeld hoeveel lessen per week gaf je dan Nederlands als tweede taal aan deze groep?

L: Ik kom op ongeveer veertien, vijftien uur Nederlands en NT2. NT2 en alfabetisering eigenlijk.

M: Oké dus dat is best veel eigenlijk denk ik?

L: Ja, dat is echt vijftien uur NT2 en alfabetisering wat er gegeven wordt en dat is voor de klas zelf, maar hoeveel uur ik daarvan draai dat... Ga er maar vanuit dat ik die bijna allemaal

draai. (...) Als ik dit zo kijk dan zijn het vijftien NT2 lessen per week en dan zijn er twee voor iemand anders, dus dan kom ik op dertien uur.

M: Gebruik je dan een bepaalde lesmethode bij het geven van Nederlands?

L: Ja, meerdere. Gebruik voor de alfabetisering 'Diglin+', en daarbij heb ik een eigen routine daarin gemaakt, ik geef daar ook trainingen in, via de makers en ik gebruik naast 'Diglin+' voor de alfabetiserende leerlingen ook 'Ster in lezen' en 'Ster in schrijven' afhankelijk van het niveau waarin ze zitten krijgen ze daarvan een boek. Wat heb ik nog meer? Voor de reguliere NT2-leerlingen gebruiken we 'DISK' als methode met daarbij de nodige aanpassingen in vorm van 'Quizlet' met plaatjes erbij omdat deze methode toch wel heel moeilijk is voor langzaam-twijfelachtige lerende maar wij hebben toch een oplossing gevonden zodat ze daarin toch voorlopig in mee kunnen. (...) Met een kleine aanpassing in de vorm van extra visuele ondersteuning middels 'Quizlet' krijgen ze daar dan les mee. Als we het hebben over het lezen geef ik nog aparte lees/met ster in lezen Alfa C voor de leerlingen op weg naar A1. (...). Ze krijgen eerst 'Samen lezen' en daarna krijgen ze 'Verder lezen' en dat is op weg van A1 naar A2.

M: En wat voor werkvormen gebruik je? (...) Moet ik voornamelijk denken aan instructie of denken aan dat ze zelfstandig bezig zijn, of in groepjes?

L: We werken in principe niet heel erg klassikaal omdat dat gewoon met zoveel verschillende niveaus niet echt mogelijk is. Ik probeer wel altijd aan het begin van de dag, het eerste kwartier, een gezamenlijke startup te hebben, dus dan hebben we ook gewoon een spreekstarter. Krijgen ze dat ze met elkaar mogen praten op maandag bijvoorbeeld over het weekend en dan zet ik altijd de vraag op het bord van wie, wat, waar, wanneer en hoe. In het begin schrijf ik dan alsnog ter steun 'met wie was je', 'wat heb je gedaan', 'waar ben je geweest', als steunvragen. Op een gegeven moment, naarmate de groep wat verder raakt laten we wat meer van die steun weg. Dat is voor de groep hét klassikale moment waarin ze ook echt even mogen praten met iemand die leest op een ander niveau. Daarin stuur ik wel het meest aan op zoek ook echt iemand die niet jouw eigen taal spreekt, zodat ze Nederlands moeten spreken. Ja, wat voor werkvormen gebruik ik normaal gesproken: running dictation, binnenkring buitenkring, ik maak gebruik van allerlei van dat soort werkvormen.

M: Wat is dat precies, want dat heb ik nog nooit gehoord dat buiten- en binnenkring?

L: Binnenkring buitenkring dan krijgen leerlingen een opdracht en dan moeten ze met elkaar tegenover elkaar staan en dan hebben de leerlingen in de binnenkring hebben misschien een kaartje vast met een woord erop en de andere die lopen daar in een kring zeg maar omheen en die kunnen dan oefenen met het stellen van vragen bijvoorbeeld. Zeggen ze: 'Wat is jouw

hobby?' en zeggen ze: 'Mijn hobby is voetballen.' Dan oefenen ze zeg maar standaardzinnen. Dat is een voorbeeld hè, want het kan ook op een veel hoger niveau. Maar dat is zeg maar basic het idee.

M: En de toetsing, hoe gaat dat?

L: Heel individueel, voor de alfa's, ik gebruik niet heel toetsen, ik gebruik vooral ... bij alfa's om te kijken waar ben jij nu, waar kunnen we je vanaf dit punt naar toebrengen, waar sta je nu, wat gaan we inzetten vanaf dit punt om bij een volgend punt te komen dus eigenlijk meer formatief evalueren en vanuit daar doorzetten. Bij de andere leerlingen, ze vragen wel altijd om een toets van DISK aan het eind van een thema bijvoorbeeld en voor de vorm geef ik hem omdat zij dan tevreden zijn maar die toets is mijnzins een gewassenneus want het is precies dat was in de thema's voorgekomen is en dat krijgen ze ook op de toets. Dus als ze dat een beetje goed onthouden hebben kunnen ze dat zo weer intikken en hebben ze het gehaald. Ik vind dat niet echt een legitieme manier van toetsen maar goed als het de leerlingen blij maakt zetten we dat even goed in. Ook daarin toetsen we met (...), als ze methode-onafhankelijk getoetst moeten worden doen we in principe drie keer per jaar (...), dit is formatieve toetsing en dan kijk ik echt van waar ben je op dit moment en wat kan ik nu voor jou doen, wat kunnen we inzetten om je verder te gaan krijgen. Op het moment dat ze die toetsen krijgen dan zeg ik altijd van tevoren van: "Je hoeft het niet per se te halen, het is echt om te kijken waar ben jij nu, het is geen examen". Dus de druk is er dan ook wel vanaf. Hetzelfde geldt eigenlijk voor de toetsen van de alfa's, ik zet het ook echt formatief in. Ik gebruik nog de oude toetsen van TOA, dus de oude alfabetiseringstoetsen van TOA en ook daarin heb ik een soort aanpassing gevonden omdat je, je ontwikkeld gewoon niet rechtlijnig. Als daar een auditieve oefening wordt gedaan en die haal je, maar je haalt het lezen of het schrijven niet dan heb je in principe het niveau alfa b niet gehaald, dan kan het best zo zijn dat je wel al in alfa b aan het ontwikkelen bent en ik toets dan die onderdelen die gehaald zijn, die toets ik wel door. En dan kijk ik gewoon waar sta jij voor dit onderdeel, voor dit domein bijvoorbeeld. Sommige zijn auditief al op alfa c, terwijl ze voor lezen nog op alfa a of b zitten.

M: We hadden het net al heel even over die talen, we hadden het bijvoorbeeld over dat spel wat je noemde: buiten en binnenkring, dat je wilde dat ze daar Nederlands spreken. Hebben jullie ook een soort onderdompelingsmodel, dus dat je ze eigenlijk het liefst alleen maar Nederlands laat spreken en zelf ook alleen maar Nederlands spreekt?

L: Ik spreek in principe alleen maar Nederlands. Ik kan Engels en ik kan een paar woordjes Frans en een paar woorden Arabisch en dan houdt het gewoon op dus ik kan ze sowieso niet aanspreken in hun eigen taal. Mijn leerlingen zijn veelal Tigrinya sprekende leerlingen of

Koerdisch sprekende leerlingen en ik heb ook een aantal die Frans spreken, maar die spreken dat echt beter dan dat ik dat doe dus het is gewoon niet handig communiceren. Dus in het Nederlands, met heel veel handen en voeten, veel plaatjes erbij, heel veel uitbeelden, op die manier. Ze mogen ook, als dat écht helpend is, hun eigen taal gebruiken onderling, maar dan moet het wel echt zijn om met school bezig te zijn. Ik weet ondertussen wel wanneer er gewoon een gezellig gesprekje aan de gang is of wanneer ze echt bezig zijn met hun werk te bespreken. Op een gegeven moment raak je daarop ingespeeld, dan haal je die woorden er wel uit. Op andere momenten denk je oké, jullie zijn wel echt serieus bezig het werk wat je moest doen en daar gaat het gesprek dan ook echt aan. Dat filter je er wel uit.

M: En zie je die moeder- of die thuistaal van zo'n leerling dan eerder als een hulpmiddel bij het leren van de Nederlandse taal of als een soort van obstakel?

L: Het meeste van de tijd is het een hulpmiddel, ik noem het ook echt een steuntaal. Ze mogen daar echt wel gebruik van maken om aan elkaar dingen te kunnen uitleggen maar op het moment dat ik een workshop of een instructie geef voor de klas, of voor een groepje, dan vind ik het wel lastig als ze tussendoor voor elkaar ineens gaan vertalen. Dan zeg ik altijd: “Even wachten, als ik zo meteen klaar ben en je begrijpt het dan nog niet, dan mag je elkaar wel even helpen.” Dat accepteren ze ook.

M: Dat kan ik me ook wel voorstellen, anders wordt het ook zo chaotisch.

L: Dan zeg ik ook altijd: “Rustig aan.” Ik hou het ook altijd heel kort en dan: “Zodra je klaar bent dan mag je het elkaar uitleggen.” Meestal hoeft dat eigenlijk niet. Als dat wel nodig is, zeg maar bij de alfa a leerlingen is dat soms wel echt nodig, dan laat ik dat ook wel toe. Dan denk ik jullie zijn nog nieuw, echt nieuw, alfa a is best wel een pittig niveau, er komt een hoop op je af. Maar leerlingen die bijvoorbeeld al een tijdje bij mij zijn, denk ik: ‘nou je zit al tegen a1 of je bent op weg naar a2, dan moet je toch wel mee kunnen doen aan een instructie van mij in plaats van dat iemand dat de hele tijd voor je gaat zitten vertalen want dan leer je uiteindelijk de taal niet.’

M: Vind je dat ze op het schoolplein voornamelijk Nederlands moeten praten of maakt dat niet uit?

L: Ik denk dat het ook belangrijk is dat ze ook in hun eigen taal blijven praten met elkaar. Ook om je moedertaal niet kwijt te raken denk ik dat dat belangrijk is. Dus als zij pauze hebben denk ik niet dat ik daar heel erg wat over te zeggen heb eigenlijk. Pauze is pauze. In de les heb ik er zeker wat over te zeggen. In pauze en vrije tijd, ik geef altijd aan ouders, als die er zijn, aan van spreek thuis ook gewoon rustig Tigrinya met elkaar. Dat is ook belangrijk, die taal moet niet verloren gaan voor jullie. Stel je voor dat je ooit terug moet gaan naar je land

waar je vandaan komt dan is het belangrijk dat je die taal nog kent. Dat geldt ook voor de Arabisch sprekende leerlingen of Koerdisch sprekende leerlingen.

M: Geven jullie plek aan meertaligheid bijvoorbeeld met talensensibilisering?

L: Ja, dat moet je me even uitleggen

M: Ja, talensensibilisering daar bedoelen ze mee dat je kinderen bewust maakt van taalverschillen en ook dat je ze soort openstelt voor alle talen en dat talen ruimte krijgen op een school. Dus meerdere talen en verschillende talen. Dat ze bewustzijn dat er verschillende talen zijn en dat die talen allemaal even goed zijn.

L: Ja, nou valt het met alfa's niet echt mee om dat te doen. Ik kan wel een voorbeeld noemen. Ik heb vroeger een uitstroomklas gehad, en daar zaten leerlingen van a0 tot b1. Eén keer per week, liet ik een groepje leerlingen die dezelfde taal sprak één uurtje lesgeven in hun eigen taal aan de anderen. Op die manier zou ik daar wel ruimte aan kunnen geven maar ik heb met die alfabetiserende leerlingen die hebben soms niet eens kennis van het schrift in hun eigen taal dus dat is heel lastig. Zeker als het analfabeten zijn. Maar mocht ik zo'n groep hebben, dan geef ik daar zeker ruimte aan. Ik zet soms ook echt wel bewust leerlingen die Koerdisch spreken bij elkaar als ze een bepaald projectje moeten doen hoor. Maar soms kan dat echt gewoon helemaal niet. Ik heb bijvoorbeeld één leerling die in de klas uniek is, dus wat ga je daar dan mee doen. Het liefst mix ik ze gewoon zoveel mogelijk door elkaar, zodat ze gewoon zoveel mogelijk Nederlands, dat die de onderdompeling krijgen. Maar ik besef me heel goed, dat zeker op het begin, dat heel moeilijk is, dat als je woorden nog niet kent, je er dan ook nog in moet gaan communiceren, dat is wel lastig. Dus als ik dan zo'n groepje maak, dan zet ik er bijvoorbeeld altijd twee leerlingen in die Koerdisch spreken, en twee leerlingen die Tigrinya spreken, maar binnen het groepje bij voorkeur in het Nederlands zodat de hele groep het kan begrijpen maar dat die leerlingen elkaar onderling wel kunnen steunen.

M: Oké en dan nu naar het andere gedeelte. Want toen kwam corona en toen moest het online. Ik vroeg me eigenlijk af of je al ervaring had met online lesgeven of dat het helemaal nieuw was?

L: Nee voor mij was online lesgeven echt helemaal nieuw. Ik heb wel heel wat ervaring. Ik ben ook echt een ondersteuner van digitaal leren dus ik weet wel wat er ongeveer nodig is om op afstand het een en ander te kunnen aanbieden. Wij maken gebruik van een x aantal digitale methodes, dus de leerlingen wisten gelukkig daarvan al hoe dat werkt. Maar als je het hebt over echt online lesgeven, dat was wel echt helemaal nieuw.

M: Ja en kreeg je daar vanuit de school ook begeleiding in, of moest je dat echt zelf uitzoeken, of hoe gaat dat?

L: Voor onze doelgroep is daar ook niet echt iets in te begeleiden want het is voor iedereen nieuw dus daarin ben ik zelf op zoek gegaan en ben ik op Facebook terecht gekomen in een groep, tegenwoordig heet het NT2 online docent en voorheen heette dat NT2 skype docent maar ze hebben er online van gemaakt omdat er zoveel meer platformen zijn. Daar heb ik wel het een en ander aan tips en trucs vandaan gehaald en ik ben mezelf gaan verdiepen in LessonUp. Ik had heel snel door van oh wacht even daar kun je heel snel een bepaald ritme in kwijt en dat op die manier aan de leerlingen aanbieden en dan hebben ze in ieder geval een soort dagritme en in het begin hadden we echt nog de illusie dat die leerling dan om 09:00 uur 's ochtends zou beginnen en dan om 15:00 uur 's middags klaar zou zijn. Dat is niet zo. Die leerling gaat niet om 09:00 uur beginnen, dat is onze ijdele hoop. Die leerling die wordt iets later wakker en die gaat dan beginnen, maar ze beginnen dus dat is wel fijn. Niet elke leerling doet mee, dat is ook iets en dat moeten we echt accepteren. Dat sommige leerlingen gewoon echt niet begrijpen hoe dit werkt. Daarin heb ik wel echt een tweedeling gevonden. Leerlingen alfa a die echt analfabeet zijn die krijgen dat hele LessonUp niet onder de knie, dat is niet te doen. Nou wonen die leerlingen van mij gelukkig bij een COA-locatie en worden daar door de begeleiding van COA geholpen waar ik gewoon een heel nauw lijntje mee heb. Ik heb die meiden hele duidelijke instructies gegeven van dit is wat ze per dag zouden moeten doen, hoeveel tijd ze eraan zouden moeten besteden. We werken met Diglin en ik ben heel erg van autonoom kiezen, niet je moet vandaag van abc die oefening die oefening. Nee, die leerling moet eigenlijk zelf keuzes leren maken, wat hém gaat helpen om verder te komen. Dus daar heb ik haar in geholpen. Daar heb ik ze een x aantal bladen voor gegeven zodat die leerlingen wel kunnen opschrijven van ik heb vandaag dit gedaan, ik heb vandaag dat gedaan. Dit is wat voor mij, wat mijn trotsmoment was. Vervolgens praat zij daar dan over met die leerlingen dus ik ben heel benieuwd als we straks weer naar school gaan wat er daadwerkelijk bij die leerlingen is blijven hangen. Dan heb ik ook nog alfa a leerlingen die anders-alfabeet gaan. Nou dat gaat veel makkelijker, die begrijpen het stukje LessonUp en die sturen dus ook rustig een fotootje als er om een foto wordt gevraagd, die sturen een screenshot als er om een screenshot wordt gevraagd dus voor hun is het veel makkelijker om te doen. De leerlingen die werken in DISK die begrijpen het sowieso veel makkelijker, dat zijn leerlingen die in hun eigen taal al gealfabetiseerd zijn en al gealfabetiseerd genoeg in het Latijnse schrift, dus die kunnen ook omgaan met een vertaalprogramma zoals glosbe ofzo. Die vinden hun weg wel, die weten ook heel snel oh wacht als ik er niet uitkom dan bel ik mevrouw L. of een andere mevrouw en dan helpen we ze er doorheen zeg maar.

M: Ja, dus als ik het goed begrijp zijn ze voornamelijk heel veel zelfstandig aan het werken met die methodes en mogen ze ook wel daarin best wel zelfsturend zijn dus dat ze best wel zelf mogen bepalen wat op dat moment bij hun past en wat zij nodig hebben, of?

L: Ja, ze zijn wel ingedeeld in een bepaald niveau zeg maar. Bij dat niveau horen bepaalde taken en binnen dat takenpakket kunnen zij zelf keuzes maken. Dus dan kiezen ze zelf een tekst en dan kiezen ze daarbij een aantal oefeningen zelf en een aantal oefeningen bij zo'n tekst zijn wel verplicht: het typen en het tempo-lezen. Dus er zit wel enige sturing in maar er zit ook wel autonome keuzes bij. (...)

M: Hebben jullie nog wel soms vaste momenten dat ze weten dat ze jou kunnen bereiken, of vaste momenten met jou of?

L: Ja, ik stuur elke dag tussen 09:00 en 09:15 zet ik die LessonUp in de app en om 10:00 is er altijd een belmoment en dan kunnen ze via Skype zelf deelnemen en dan kunnen ze extra, ja dan loop ik altijd even door de LessonUp van die dag heen en als ze dan zeggen van dat begrijp ik niet helemaal, dan kan ik ze daar extra instructie op geven. Op het moment dat ze daarna zelfstandig aan het werk gaan dan kunnen ze via Whatsapp mij bereiken tussen 09:00 uur 's morgens en 15:00 uur 's middags, onze normale schooltijden. Dan kunnen ze of mij of de onderwijsassistente die naast mij staat telefonisch bereiken.

M: En hebben ze ook nog contact met elkaar? Dat ze bijvoorbeeld samen een opdracht moeten doen of iets moeten uitvoeren?

L: Ja, ik heb zeker met de leerlingen die in het stukje alfa a zitten... Ja, hoe moet je dat zeggen. Ik heb 1 jongen die woont zelfstandig in de regio en ik heb één jongen zelfstandig, met ouders dan hè allebei, in het AZC. Die twee jongens die komen twee keer per week bij mij en dan gaan we samen een leesles met 'Ster in lezen' doen. Die helpen elkaar dan ook. Die andere jongens doen ook die 'Ster in lezen' les maar die doen dat samen met de begeleider van het COA. Die helpt mij daarin dan weer. Die jongens die vinden dat heel fijn, dat geven ze ook aan. Ze zijn ook altijd aanwezig, op het moment dat ik ze bel dan zijn ze er. Dat doen we wel via Whatsapp, Skype is niet handig. Ze doen het via hun mobieltje en Skype via de mobiel is niet de meest handige manier, dan kun je niet goed beeldbellen. (...)

M: En gebruik je eigenlijk ook leerdoelen, dat was ik net ook nog vergeten te vragen bij het onderwijs voor de corona zeg maar?

L: Ja we werken zeker met leerdoelen, ik werk met de leerlijn alfabetisering ISK en voor de alfabetiserende leerlingen, daar heb ik ook zelf aan mee mogen werken, dus dat is wel handig dus dat is wel handig dat ik dat zelf ook gebruik dus dat is heel fijn om daar mee te werken.

Voor alle domeinen werk ik daar mee, ik pak het niveau van de leerling en dan kijk ik wat heeft de leerling op dit niveau nodig voor lezen en wat heeft hij nodig voor het niveau waarop hij zit voor schrijven en dan kijk ik wat voor materiaal en voor diegene bij past en dat is dan zeg maar individueel. Maar ik kijk ook altijd naar, we hebben ook een groepsmoment nodig. Daarin laat ik de leerlingen vaak kiezen. Er zijn een x aantal thema's, die thema's moeten in algemeenheid aan bod zijn gekomen maar ik hoef niet de baas te zijn over hun leren dus dan hebben we een soort democratisch moment. Dan zeg ik altijd dit zijn een aantal thema's die we kunnen doen, wat willen jullie op dit moment hiervan leren? (...) Dan geven zij aan, voor de komende periode, meestal 2 of 3 weken waaraan ze willen werken. Dan zoek ik daar per niveau oefeningen bij, dat is dan wel verplichte kost want dat gaat in workshops.

M: Is dat in afstandsonderwijs nog steeds zo, met die leerdoelen?

L: Nee, veel minder. Dat is heel lastig om dat op die manier te doen. We spreken wel leerlingen, 's morgens spreek ik dan met ze af welke tekst wil je vandaag lezen, wat wil je op het eind van de dag laten zien aan mij. Dan spreken we een bepaalde tekst af voor lezen of we spreken een bepaalde oefening af voor luisteren en dan op het eind van de dag laten ze door foto's zien op welk punt zij trots waren op zichzelf. Daarbij gebruik ik wel de doelen voor tijd en score, dat ik zeg van nou je zou minimaal dit moeten kunnen voor dit onderdeel. Dat is zeg maar het doel wat we daaraan hangen maar we kunnen op dit moment niet echt spreken van doelen voor bijvoorbeeld spreken van aan het eind van de week ga ik een gesprekje met je hebben over... ja dat lukt veel minder omdat ze ook elkaar niet hebben om mee te oefenen. Dat is wel lastig. Als ik kijk naar het stuk schrijven dan wordt het helemaal een uitdaging

M: Geef je feedback aan de leerlingen?

L: Ja

M: En doe je dat dan achteraf, of meteen of hoe gaat dat?

L: Diglin+ geeft directe feedback en die geeft dat zoveel keer per minuut, dat kan je als docent niet aan, dat is echt een magnifiek programma. Als docent kun je direct feedback geven op 1 leerling. Dit programma kan in 1 minuut 70 keer feedback geven en dan keer alle leerlingen in je lokaal. Dat kun je als docent gewoon nooit zelf. Leerlingen loggen op andere momenten op de dag in, in dat LessonUp en in dat LessonUp hebben ze een x aantal oefeningen en de ene keer moeten ze een aantal woorden husselen tot een goede zin een andere keer moeten ze alleen een woord aantikken of alleen een luisterfragment aantikken. Er zit van alles en nog wat in, het is echt een heel uitgebreid programma (...). Op het moment dat een leerling daar iets invoert en het is een vraag waar ik van tevoren het antwoord heb ingevuld dan krijgen ze direct feedback alleen op het moment dat zij een zin moeten schrijven

naar mij dan kan ik daar niet direct op reageren en dan kijk ik op een ander moment van de dag. Ondertussen is het zo dat ze om 09:00 uur kunnen starten en tot 12:45 mee kunnen doen aan de lessen en 's middags kijk ik dan na en dan krijgen ze feedback en indien het nog verbeterd moet worden kunnen ze dat nog verbeteren op dezelfde dag. Er is wel altijd dezelfde dag feedback. Want als je het een later doet, die leerlingen hebben dan geen idee meer.

M: Nee, dus dan heeft het niet zoveel effect.

L: Het zijn langzaam lerende en alfabetiserende leerlingen dat is allang vergeten.

M: Vind je dat het wel lukt om de interactie tussen jou en de leerlingen te behouden? En tussen de leerlingen zelf, met elkaar

L: Tussen de leerlingen onderling is minimaal, is echt minimaal. Ze durven niet te praten als ze skype zeg maar, om ze dan met elkaar in gesprek te laten gaan is heel lastig. En je zit op Skype, een open ruis op de lijn. Ik heb één keer een groepje gehad van vier, en die praten dan met elkaar maar dan is het de hele tijd over en weer vragen van 'wat zei jij?' 'Wat heb jij gezegd want ik verstond het niet goed' dus die gesprekken komen niet goed op gang. De geluidskwaliteit is niet altijd goed en ze missen een hoop mimiek van elkaar want sommige willen niet op camera. Ik heb dat ook gerespecteerd. Niet omdat ik dacht van oh want dat is super handig ofzo, ik vind het zelf ook super onhandig maar sommige leerlingen zitten ook op locaties waar de Wifi dermate slecht is dat een videoverbinding gewoon nauwelijks te doen is. Ik was dan allang blij als ze bezig waren dat ze in ieder geval konden horen wat ik zei, dat ze om beurten aan woord konden komen. Nee, wat dat betreft heb ik echt wel gezegd kleine groepjes van twee en dan met mij erbij en dan korte momentjes van een kwartier en dan een aantal keer per dag belde ik dan zo'n groepje leerlingen op en dat deed ik ook niet elke dag met elke leerlingen hoor want dan word je helemaal overprikkeld zelf. We hadden in ieder geval de afspraak dat je één keer per week ben je in ieder geval aan de beurt om één op één met de docent een gesprekje te voeren, of nee één op twee met de docent en dan twee leerlingen en het moment met de instructie om 10:00 uur, wie meedoet doet mee. Doe je niet mee, dan ga ik er wel vanuit dat je contact met mij opneemt als je vastloopt. Bij sommigen lukte het gewoon echt niet om die Skype-app op de telefoon te krijgen. Dat heeft niet te maken met dat ze dat niet kunnen maar met dat het telefoontje dat niet aankan.

M: Dus ze kregen als ik het goed begrijp ook geen middelen van...

L: Jawel, ze hebben vanuit school wel een laptop gehad maar op die laptop staat niet al geïnstalleerd Skype, weet je wel. Als ik dat allemaal op afstand nog moet gaan vertellen van dan moet je dit doen, dan moet je dat doen, ja dat gaat gewoon niet. Ik zat ondertussen nog met een kind van 10 thuis dus niet alles kan. Dus we hebben heel veel met de telefoon gedaan

en geroeid met de riemen die we hebben.

M: Dan vroeg ik me nog af, wat zie jij als de belangrijkste of de grootste verschillen tussen het onderwijs fysiek en het onderwijs op afstand?

L: Als ik gewoon normaal in de klas ben dan zie ik aan de houding van een leerling of hij ergens mee zit en dan hoeft dat niet per se iets met school te maken te hebben dat kan ook komen van dat die leerling zich niet goed voelt ja of te nee dat kan ik nu gewoon sowieso niet. Want de leerling waar het niet goed mee gaat zal waarschijnlijk niet meedoen aan de Skypeles of die zou niet opnemen via Whatsapp maar dat is geen garantie want die leerling kan ook gewoon liggen te slapen dus we zien het niet. Dat is één wat een groot verschil is. Maar op het moment dat ik met leerlingen in de klas bezig ben en die leerling zit een beetje zo van ... die doet niet lekker mee dan kan het zijn omdat die leerling iets niet begrijpt maar er kan ook iets met die leerling aan de hand zijn en ook dat, dat kun je nu niet zien. Op het moment dat een leerling iets niet begrijpt en hij is thuis en hij denkt op dat moment niet van ik zal mevrouw L. even bellen want dan kan ze me helpen dan kan het wel zo zijn dat ik op het eind van de dag of zelfs de volgende dag pas erachter kom dat die leerling iets tegen is gekomen wat hij niet begreep en dan heb ik hem niet kunnen helpen. In de klas is het veel makkelijker om daarop te anticiperen. Je ziet het, je kan meteen handelen en die leerling weer zo snel mogelijk op weg helpen. Dat is wel een groot verschil. En als ik kijk naar het stukje met je hebt een aantal woorden geleerd en nu gaan we er een aantal zinnen mee maken dan ga je dat in de klas eerst voorbespreken, vervolgens krijgen ze een plaatje met een aantal woorden op en kunnen ze er zinnen bij schrijven. Dat volgt elkaar op een bepaalde volgorde op en nu doordat ze thuis zitten en ze kunnen eigenlijk zelf door dat programma heen springen, dat is geen escaperoom, dus ze kunnen gewoon dingen overslaan en dan weer teruggaan. Je hebt daar minder controle in dus de logische volgorde kan je minder sturen. Dat is een groot verschil (...). Spreken en schrijven dat heeft in de afgelopen periode gewoon veel minder plek gehad, dat moeten we in de komende weken weer flink opbouwen. Het lezen en het luisteren dat zetten we daar wat minder hoog neer omdat dat in de methode aan bod kwam met directe feedback vanuit de methode, daar ben ik minder bij betrokken, dat kunnen ze veel meer zelfstandig doen.

M: Stel dat het onderwijs langer op deze manier had moeten, denk je dan dat de onderwijskwaliteit achteruit was gegaan of dat het uiteindelijk goed behouden kon blijven of hoe zie jij dat?

L: Wat we afgelopen tien weken hebben gedaan?

M: Ja, dat afstandsonderwijs

L: Dat had je nooit op kwaliteit gekregen. Niet voor deze doelgroep. Dat is echt een illusie in

mijn ogen. Ik denk dat het echt het continueren van het contact is geweest en het continueren van datgeen waar ze al mee bezig waren om dat door te laten lopen maar er zijn niet echt leerlingen geweest die echt een heel taalniveau omhoog zijn gegaan ofzo. Ik heb wel leerlingen die echt veel beter zijn geworden in schrijven, die echt wat hebben gedaan met de feedback die ik daarop heb gegeven maar er zijn ook leerlingen die echt gewoon, die konden daar gewoon niks mee. Die hebben veel meer de klassetting daarvoor nodig om daar vrij direct hun vraag te kunnen stellen van 'mevrouw heb ik dit goed gedaan' en dan meteen kunnen zeggen van 'nou, goed geprobeerd maar...' of dat ze elkaar feedback kunnen geven, dat kan nu natuurlijk ook veel minder goed. Daarin zijn wij ook wel belemmerd geweest door onze systemen zeg maar. Ik heb heel mooi teams op mijn laptop staan maar schoolbreed is dat niet ingevoerd nog dus daar mag ik geen gebruik van maken (...) We hebben moeten roeien met de riemen die we hadden. Ik ben heel blij met al die leerlingen die wel zijn aangehaakt maar er zijn onderweg ook wel een paar die zoiets hadden van het lukt mij gewoon niet op een afstand. Daarvan heb ik ook wel gezegd, het klinkt heel vervelend, maar van 'doe wat je kan en wat niet lukt dat lukt niet'. Kijk ik kan niet elke dag naar diegene toegaan om alsnog bij te spijkeren of iets, dat gaat ook niet. Ik denk dat we echt een aantal verliezen moeten accepteren. En ook leerlingen die gewoon, als je het hebt over alfabetiserende leerlingen dan heb je het ook heel snel over leerlingen die niet of nauwelijks schoolse vaardigheden hebben. Dus wat verwachten we eigenlijk? We verwachten heel veel zelfstandigheid maar van iemand die nooit zelf het initiatief heeft hoeven nemen om te gaan leren dan verwacht je zeker van beginners heel veel. Iedereen die wel aanhaakt is mooi. Ik heb er nu 22 en daarvan zijn er toch wel 18 die echt goed meedoen en het merendeel doet dat in LessonUp maar er zijn ook echt een aantal leerlingen die dat niet kunnen begrijpen, die dat doen via COA begeleiding en het is heel fijn dat dat op die manier kon. (...)

M: Dan denk ik dat we het wel zo'n beetje hebben (...).

2.3 Transcriptie online groepsdiscussie voor- en nadelen afstandsonderwijs

Geïnterviewde: docente A. op de ISK van Stichting Voortgezet Onderwijs Eemsdelta (A)

en docente L. op ISK Schakel aan zee (L)

Interviewer: Miranda Zegers (M)

Datum: 10 juni 2020 om 10:30

Locatie: Microsoft teams (online) wegens het coronavirus

A: Ik heb één klas daar zitten wel de wat slimmere leerlingen in die ook eventueel op de locatie meekijken op de Havo met de kernvakken. Mijn andere klas zit op een Vmbo-locatie en die zouden eventueel ook daar kunnen meelopen met de kernvakken. In die klas heb ik ook echt nog vier starters, die zitten ongeveer op alfa-b, ik weet niet of je daar mee bekend bent, alfa a b c?

M: Ja, wel een beetje, dat zijn toch alfabetiseerders ook toch?

A: Ja, dus die zijn dan net voor de coronacrisis ingestroomd. Maar dus twee klassen en van één klas ben ik ook mentor en ja wat jij ook zegt NT2 is ook mijn passie. Willen jullie verder nog iets weten? Of ben ik iets vergeten?

M: Ik denk voor nu niet, ik weet niet of Linda misschien nog iets wil weten?

L: Nee, ik denk dat je het heel duidelijk verteld heb. Nou ik ben L. (...) Ik ben docent NT2, ik ben specialist alfabetisering NT2 en ik werk bij Schakel aan zee, en ik heb hier een klas waarin eigenlijk alle type leerlingen voorbij komen van alfa a tot alfa c en ook van a0 tot a2+ wat ik op dit moment in mijn klas heb zitten. Ik geef alles en ik ben de eigenaar van 'ANT2 maar mee'. In de toekomst komen er misschien ook nog wel meer dingen die ik heb geschreven die ik heb geschreven voor de alfabetiseringswereld. Ik ben op dit moment aardig wat dingen aan het opnemen. Dat is wat ik doe.

M: Oké mooi! En dan dacht ik vervolgens om eerst in te zoomen eigenlijk op de voor- en nadelen voor het afstandsonderwijs voor de leerlingen. En dan leek het me handig als bijvoorbeeld Anne eerst begint, haar verhaal daarover doet en dat jij, Linda, dan jouw verhaal daarover doet en dat jullie dan eventueel op elkaar reageren van goh ik heb net gehoord dat jij dit zei maar wat vind ik daar nou van of van ik ben het ermee eens of mee oneens, een beetje op die manier.

A: Dan eerst ook beginnen met of de voordelen of de nadelen of wil je ze alle twee tegelijk pakken?

M: Ik wil ze eigenlijk allebei tegelijk wel, je kunt zelf wel structureren als je dat fijn vindt.

A: Ik begin toch positief. Wat ik als voordelen zelf aan den lijve heb mogen ondervinden is dat sommige leerlingen die komen echt bovendrijven doordat hun digitale vaardigheden sneller, uit nood eigenlijk, ontwikkelen. Ik heb gewoon sommige leerlingen die sturen mij net zo lang een mail totdat de bijlage er wel bij zit zeg maar, huiswerk. Het is zeg maar de weg van het huiswerk per mail dus dan gaan ze daar ook echt voor zitten achter hun laptopje of Ipad van 'Oké, ik moet toch die mail, hoe moet dat?' of ze vragen toch aan iemand thuis die het snapt of een klasgenoot of aan mij natuurlijk. Dus ik had als voordeel toename van digitale vaardigheden. Dan hadden wij een aantal leerlingen die ik Ramadan zaten en voor hen is het zeg maar heel praktisch dat ze nu niet heel vroeg op school hoeven te zijn maar dat die digitale lessen toch iets flexibeler te plannen zijn en hun huiswerk kreeg ik ook wat later binnen omdat ze in die periode natuurlijk een heel ander leefritme hebben. Ik hoorde van collega's dat het andere jaren soms echt als lastig wordt ervaren als hun energie gewoon echt gedaald is en ze hun energie gewoon echt nodig hebben maar dat ze dan toch in die schoolbanken hangen en dat werkt natuurlijk ook niet motiverend voor klasgenootjes die op dat moment niet in Ramadan zijn. Dus dat had ik als tweede voordeel. Wat ook een voordeel is, ik heb heel veel met mijn leerlingen gevideobeld en ja, je krijgt dan echt een kijkje thuis, soms hoor je even een broertje of zusje op de achtergrond en is dat een aanknopingspunt voor je gesprek. Je krijgt wat meer mee van hun thuissituatie, hoe gaan hun ouders met zo'n crisis om. Ik heb echt hele leuke dingen gehoord van leerlingen die samen met hun vader gingen hardlopen of buiten sporten. Er zijn natuurlijk ook wel negatieve verhalen, dat het voor sommige ouders ook wel echt lastig is in crisis. Maar ik vond het wel heel leuk om te zien dat je even hun kamer ziet in beeld en waar maken ze hun huiswerk en dan zie je dat ze hun huiswerk geprint hebben. Ik bedenk eigenlijk net dat ik nu gewoon algemeen voordelen, dit is niet zozeer voordeel voor de leerlingen. Maar ik had ook nog planbaarheid. In een klassituatie moet je gewoon mee met de waan van de dag, je humeur, de reacties, de drukte in een les. Nu heb je soms wel iets meer één op één contact met een leerling en kun je ook wel beter inzoomen oh dit is jouw probleem, dit is eigenlijk jouw vraag maar dan gaan we eerst even dit doen. Soms in een klassensituatie is dat toch moeilijker te organiseren. Dus dat je toch flexibeler bent qua planning, als voordeel. Nadelen? Nou, wat eigenlijk wel het grootste nadeel is denk ik is de taalinput. Op school spreken ze met ons, met hun klasgenoten, ze horen veel meer Nederlands. Thuis wordt vaak door ouders de moedertaal gesproken en ja je moet de leerlingen echt aanmoedigen van 'bel eens een keer je klasgenoot op' of 'probeer met je

broertje samen je huiswerk te doen' zodat ze toch in contact komen met die doeltaal. Een ander nadeel is natuurlijk de zichtbaarheid, je kan ze niet in de ogen nakijken dus elke ochtend even van "Goh hoe is het met je", dat je even een gezamenlijke dagstart hebt, dat moeten ze nu allemaal zelf doen, eigen discipline en in sommige culturen is het gewoon allemaal niet zo gestructureerd zoals wij zijn opgevoed misschien. Bij zichtbaarheid ... ja zij zien jou als docent natuurlijk ook een tijdje niet fysiek en dat doet denk ik ook wel wat met onze doelgroep. Jij bent toch hun vraag naar, voor talige dingetjes, culturele dingetjes, ook hele praktische dingen. De meeste leerlingen durven gelukkig gewoon alles aan mij te vragen per Whatsapp, of per videobel maar je kunt natuurlijk niet echt ... Nadeel voor de leerling, ja op school is gewoon alles qua materiaal als in Wifiverbinding, de methodes, woordenboeken, ander materiaal voor praktische werkvormen. Thuis is maar de vraag of die Wifiverbinding het allemaal houdt. Maar ook als praktisch gewoon het stukje ruimte en tijd. School is nu niet meer fysiek op school maar school moet nu in hun huis en in hun huis zijn ook kleine broertjes en zusjes en vaak hebben ze toch ook wel een zorgtaak, mijn leerlingen, voor hun jonge broertjes en zusjes en ik vind het dan wel moeilijk om dan echt bijvoorbeeld aan te geven dat het huiswerk eerst moet, dat zit nog niet echt in hun systeem. Dus die ruimte en tijd voor school is er gewoon niet zo duidelijk, dat moeten ze echt zelf en op aanmoediging van ons zeg maar van goh begin om 09:00, eerst doe je tot 11:30, dan ga je even naar buiten en dan kom je terug. Ze hebben ook minder uitdagingen, heel veel leerlingen zeiden: "Ja mevrouw het is gewoon echt saai thuis" dus ik denk dat ze een beetje actie in de taxi missen van de roering die het met zich meebrengt van ik ga met de bus of trein naar school, of met de fiets en ik zie m'n vrienden en dat is ineens allemaal weg en volgens mij hebben die leerlingen gewoon behoefte aan wat actie. En wat ik net al zei, het doet gewoon een heel goed beroep op hun zelfredzaamheid en de meeste leerlingen zijn nog niet helemaal zelfredzaam met de taal, met hoe moet ik leren of huiswerk maken en dat soort vaardigheden en strategieën die hebben ze nu eigenlijk nodig maar die hebben ze nog niet helemaal verworven dus dat is dan een beetje ja... En de sociale context had ik nog, als ze bij ons op school komen dan hebben ze de taal echt nodig om hun dingetjes te regelen en dat is meteen ook weer hoe ze de taal het beste leren en dat valt gewoon helemaal weg. Ze worden wakker, blijven in huis, spreken hun ouders aan waarschijnlijk in hun moedertaal en dusja echt zeggen op Whatsapp en elkaar bellen dat ze wel die hulpvragen moeten stellen maar echt het stukje taalgebruik, echt in de praktijk, niet wat wij met oefeningen proberen na te bootsen, ja dat valt natuurlijk helemaal weg want ze mogen ook niet naar de bieb, en niet naar de dokter, niet naar de kapper, niet naar de training en dat zijn allemaal voor hen ideale oefensituaties waarin ze toch gedwongen

worden om hun taal in te zetten en te testen.

M: Ja, dankjewel! Heel interessant vind ik het. Linda, wat vind jij? Wat zie jij als voordelen en nadelen voor de leerling?

L: Ik wil graag positief eindigen zometeen dus ik doe eerst de nadelen. Heel veel zal overeenkomen met wat A. heeft gezegd maar ten eerste ... kijk ik heb net het een en ander opgeschreven. Als eerste, wat voor ons heel belemmerend was, was het stukje AVG. Het contact onderling is daardoor voor sommige leerlingen niet goed mogelijk. Sommige leerlingen hadden hele slechte Wifi, slecht of helemaal geen Wifi. Devices, was ook nog wel een lastig ding omdat niet alle leerlingen of een groot scherm telefoon hebben of een laptop konden lenen of zelf een laptop hadden. Dat heeft ook een stukje te maken met het vertrouwen, want als je een laptop gaat uitlenen aan iemand die in een AZC zit met het beoogde 'we gaan over een week verhuizen', leen je dan nog een laptop uit. Nouja dat zijn allemaal dingen die wel aan bod zijn gekomen. Alle leerlingen hebben wel een device gehad uiteindelijk maar dan nog waren ze wel afhankelijk van het Wifi-netwerk in het AZC en wij hebben meerdere locaties aan AZC in Den Helder en die hebben op één na, hun Wifi ondertussen op orde. Helaas, in een AZC waar de gezinnen wonen niet, dus nog steeds niet op orde. Er zijn afhakers, omdat het te moeilijk is bijvoorbeeld voor de alfa's. Wij werken via Whatsapp en via Skype, nouja als ik dan 's morgens met mijn klas wel het gezamenlijke startmoment probeerde te doen dan stuurde ik alle leerlingen via Whatsapp een link en daar konden ze dan op klikken en dan konden ze het appje van Skype installeren en dan vervolgens konden ze op hun schoolmail inloggen en dan konden ze in principe met alle leerlingen meedoen. Te moeilijk en ja dat is lastig. Leerlingen vragen het niet als ze iets niet begrijpen en dan komt of "Ik heb er geen zin in" of... dat zijn ook een stukje afhakers. Zichtbaarheid, als een leerling geen zin heeft om op te nemen dan neemt hij niet op.

A: Ja!

L: Als een leerling zijn scherm, zijn camera niet wil aandoen, dan doet hij dat niet. Ze hebben heel veel eigen keuze daarin en ik denk dat dat aan de ene kant goed is, maar voor ons is dat lastig omdat je geen zicht meer hebt op de houding, je hebt geen zicht op emoties. Maar sowieso, als je er al enigszins zicht op krijgt, als ze wel beeld hebben, dan is het beperkt want je ziet alleen maar dat stuk wat zij je laten zien, dus je ziet alleen het hoofd en de rest, of de schouders hangen, dat zie je allemaal niet. Je ziet niet of ze onderuit gezakt zitten, dat wat wij in de klas wel zien van leerlingen dat mis je gewoon. En er is heel veel ruis door broertjes en zusjes, ouders. Ouders die ook ineens bedenken om overdag met hun kinderen boodschappen te gaan doen in plaats van naschoolse tijden. Wij hebben nog wel geprobeerd, tenminste ik

heb nog wel geprobeerd om een aantal online lessen te doen in kleine groepjes en dan moesten we echt heel duidelijk van tevoren afspraken maken en dan nog moesten we hopen dat ze zich daar dan aan houden. Want ik had ook wel afspraken gehad met twee leerlingen, dat we dan samen een 'Ster in lezen' les zouden gaan doen en dat er dan gewoon eentje niet kwam opdagen en dan valt eigenlijk je les in het water. Maar met een groepje van twee was een les beter te doen dan met een grotere groep want dit betrof de alfa's en die konden weer niet werken met Skype, waar je wel met meerdere ... dus dit was lastig. Ik denk dat ik hier eigenlijk ... ja en voor de rest ik haak echt aan op wat A. heeft gezegd, ook met betrekking tot al die andere dingen. Als ik wat positieve dingen mag benoemen heb ik inderdaad ook die digitale vaardigheden en die noodzaak ook met het werken in die digitale programma's. Leerlingen gingen echt zélf op een gegeven moment screenshots naar mij sturen en dat was een alfa-a leerling die dat deed als eerste. En toen dacht ik 'wacht even, als jij dit kan, dan kan de rest dit ook.' en toen heb ik daar een video voor gemaakt en heb ik ze op die manier die video laten kijken en gedacht 'nu kunnen jullie het allemaal'. Ze kunnen het allemaal. Sommige doen het niet. Wat wel een voordeel is, is dat ze inderdaad een stuk zelf kunnen plannen en dat je wel heel goed gebruik kon maken van synchrone en asynchrone lessituaties op die manier en voor de leerlingen denk ik dat het heel veel doet voor hun autonomie. Omdat ze zelf ook keuzes kunnen maken. Op school ben je toch 'dit uur gaan we rekenen, dat uur gaan we iets met schrijven doen' en nu konden ze zelf bepalen in welke volgorde zij dingen gingen doen. Ik denk dat dat wel voor hun heel prettig is geweest. Dit is eentje die ik én positief én negatief vind eigenlijk. Dus ik zeg eerst negatief, meer zicht op de thuissituatie, privacy... ik weet niet of het in deze zin wel goed is geweest dat wij meer zicht hebben gehad op de thuissituatie omdat een leerling ook gewoon recht heeft op privacy. En je komt toch letterlijk in hun woonkamer maar bij sommigen ook gewoon letterlijk in hun slaapkamer omdat ze geen andere goede werkplek hebben. Aan de andere kant meer zicht op de thuissituatie heeft mij ook als voordeel gebracht dat ik ook met ouders heb gesproken die anders misschien niet snel naar school zouden zijn gekomen. En ik heb niet heel veel ouders van leerlingen maar ... de meeste hebben te maken met voogden bij ons maar ik heb wel een aantal leerlingen waar we ook met ouders te maken hebben en die begrijpen nu ook wel beter wat hun kinderen bij ons doen en moeten doen en dat er belang is bij wel gewoon het dagelijkse ritme, dat die kinderen wel gewoon op tijd naar bed moeten gaan en niet tot 03:00 's nachts achter hun telefoon hangen en daar heb ik dan wel over kunnen praten. Ik heb daarbij wel het geluk dat ik een Arabisch sprekende onderwijsassistente heb want dan kon ik gewoon Arabisch spreken met die ouders.

M: Ja precies. Ik ben nu wel benieuwd A. wat jij vindt van het stukje privacy want bij jou, als ik het goed heb begrepen, zag jij dat zeg maar dat je in die thuissituatie kon kijken vooral als een voordeel?

A: Ja, ik heb de meeste ouders van mijn leerlingen allemaal gezien. Dat geeft sowieso wel een fijn gevoel denk ik. Ik vroeg meestal van tevoren gewoon ook even aan de leerling van "Goh zullen we even zwaaien, vind je dat leuk?" dus de keuze bij de leerling leggen en de meeste leerlingen die belden eigenlijk meteen al met camera aan zeg maar en dan ja ... het is ook een beetje mijn karakter ik vraag dan meteen "Oooh ik hoor iemand, is dat je broertje?" en dan ja meestal is dat gewoon heel trots laten ze dat zien. Natuurlijk moet je deze doelgroep er ook bewust op maken, in mijn geval is het ze laten het zien aan een betrouwbaar persoon namelijk hun docent, maar het moet natuurlijk niet zo zijn dat ze het altijd zo open naar iedereen dus dat past wel echt weer onder het kopje privacy en mediawijsheid maar ja voor die inbreuk op hun privacy. Ik heb daar zelf ook niks van de leerlingen over terug gehoord van dat ze dat als negatief hebben ervaren. Toch wel een leuke vraag voor als ik ze maandag weer zie om dat gewoon eens aan ze zelf te vragen.

L: Mag ik trouwens nog eentje toevoegen want ik zit de hele tijd naar mijn eigen video te kijken en dan zie ik achter mij en naast mij zie ik mijn fantastische lokaal en ik heb talking walls noemen we dat en dat is natuurlijk ook wel een ding wat ze enorm hebben moeten missen.

A: Ja!

L: Dat ze geen steun van hun omgeving hebben. Want het is niet alleen de docent die lesgeeft maar ook de docent die dat lokaal bewust heeft ingericht met bepaalde woorden op de wand en plaatjes. Maar ook werkvormen die gewoon echt gemist zijn. Running dictation kan helemaal niet. Sorry, dat was mijn argument nog.

M: Nee zeker is helemaal goed! Is prima!

L: Ik merk dat echt, ik heb nu twee dagen lesgegeven weer en ik merk echt aan de leerlingen, gisteren was er één die wegging en die zei meteen "Oh mevrouw wat fijn, ik heb echt een goede dag, ik alles begrijp" zo zei hij het ook echt. Dat zijn alfa-b leerlingen, dan denk ik 'wauw!' en die zei ook "moet ik echt nog thuis huiswerk maken". Ja, dat moet wel. Ja, we hebben een half-half programma nu. Alle digitale dingen nog steeds thuis.

M: Ik denk dat jullie verder wel op elkaar aansloten inderdaad, dat ik niet heel veel, ik hoorde tenminste niet heel veel dingen dat de één er heel anders over dacht dan de ander. Ik was ook benieuwd wat jullie als voor- en nadelen zien voor de docenten zelf,

dus voor jullie zelf van afstandsonderwijs geven. En dan mag A. van mij wel weer beginnen, dat we het gewoon weer hetzelfde doen.

A: Ja, bij mij loopt het natuurlijk al een beetje door elkaar dus ik ga nu even tegelijkertijd erover nadenken. Voordelen, ja je kan ook zelf ... ik had geen reistijd meer dus dat is echt iets heel praktisch. Maar je gaat ook weer echt nadenken van 'Oké, vandaag doe ik ze dit leren, welke middelen heb ik en hoe ga ik dat lesdoel bereiken' en dan kom je soms weer op andere ideeën. Want je gaat toch dan toch weer op internet zoeken en dan denk je 'Hee, dit is leuk voor dit onderwerp' en dan heb je weer een stukje nieuw onderwijs. De tijd van reistijd steek je dan in onderwijsvernieuwing en je komt ineens in de wereld van de onderwijstools die er allemaal op internet zijn. Dat je Kahoot ook echt als challenge uit kan zetten en dat ze daar dan meerdere dagen voor hebben om het in te vullen en dan laat je weer klassen tegen elkaar strijden. Padlet heb ik ontdekt, dat is een soort digitale post-it wall en dan kan je steeds met elkaar inhoud uitbreiden, iedereen kan daar iets op typen. Dus dat is ook wel weer een stukje zelfontwikkeling, onderwijskundig. En misschien soms ook wel dat je de leerlingen die laten zien dat ze het aankunnen dat die iets meer ook echt op zichzelf worden aangewezen want ik ben nog wel zo'n controlemiep die dan "Ja lukt het en als je nog vragen hebt." En nu dan is dat gewoon minder omdat je ze niet fysiek ziet, dus dan doe je toch misschien een groter beroep op hun zelfstandigheid en dan heb je dus wel weer meer tijd voor de echte beginners die echt even een goede slag moeten maken die dag. Voordelen voor mij als docent van het afstandsonderwijs... denk dat dit wel genoeg voordelen zijn. Ja, de nadelen. Het kost echt bakken met energie. Ik ga zelf nooit zo goed op heel veel schermtijd en ja dat heb ik nu ook wel gemerkt. Je moet ook zelf weer structuur aanbrengen in je dag want normaal komt die structuur vanuit het schoolgebouw, de lessen, de bel gaat, de pauzes, dat valt allemaal weg. Dat moet je allemaal zelf aanbrengen met je leerlingen. Verder denk ik je kan gewoon veel minder feedback geven, want je ziet niet alles van het proces dus als ik een nieuwsbegrip terug krijg van een leerling denk ik 'Ja, is dit in lijn met wat jij voor de coronatijd aan mij hebt laten zien' en soms is het dan echt beduidend beter en denk ik 'Oké, is er een oudere broer in huis, heb jij hulp gehad?' dus je hebt niet meer zicht op het hele proces van ze zijn bezig met een taak, maar je ziet eigenlijk alleen maar vragen die ze tussendoor aan jou stellen en het eindproduct. Dus dat bij feedback. Aan het begin moest ik ook gewoon heel erg wennen om met mijn collega's te vergaderen in Teams, wij hadden ook wel gewoon verschillende leeftijdsgroepen, verschillende ervaringen met ICT, dat ik dacht: 'Goh, ik mis toch echt even gewoon face to face contact met mijn collega's ook over de leerlingen' en het duurt allemaal gewoon iets langer voordat alle neuzen weer dezelfde kant opstaan. Miscommunicaties

gebeuren ook wat eerder, je probeert toch je grenzen te bewaren omdat je ook veel meer achter de computer zit en via verschillende digitale kanalen een aanspreekpunt bent voor je leerlingen, dan merk ik soms ja soms is een berichtje gewoon té snel getypt en té snel verzonden en dan interpreteert een collega of een leerling dat anders. Toch wat meer risico.

M: Ja, dankjewel! En Linda, hoe zie jij het?

L: We moesten natuurlijk inderdaad over naar een hele andere manier van organiseren dus je hele structuur die je eigenlijk vanuit je klas gewend was, dat ging op z'n kop en we kregen toch wel ook te maken met ... ik vond eigenlijk aan het begin dat leerlingen toch wel zoveel mogelijk een beetje bij moesten blijven in eerste instantie zou het voor twee weken zijn. Nouja goed toen had ik vrij snel mijn organisatie daarvoor wel op orde. Dat valt allemaal terug te zien via andere kanalen, maar dat kun je opzoeken. Wat vooral heel veel ... tijdsinvestering, ik vond het enorm. Je bent lessen aan het ontwikkelen via media die je nooit gebruikt eigenlijk, jij noemt dan Padlet, ik heb ook LessonUp daar nog naast gebruikt. Het is al een enorme tijdsinvestering om contact te maken met leerlingen want als ze de eerste keer niet opnemen dan probeer je het nog een keer en dan probeer je het op een ander tijdstip op de dag misschien nog een keer. Je bent ook de hele tijd bereikbaar omdat wij via Whatsapp dat deden. Dus eigenlijk, ook al lag mijn telefoon 's avonds aan de kant voor leerlingen, dat berichtje, ook al gebruik ik op mijn telefoon ook Business Whatsapp, dat berichtje komt evengoed binnen en ik klik er niet op maar ik lees het wel al dus je bent eigenlijk niet meer helemaal vrij als je vrij bent. Er zit ook een stuk bij, je zit heel veel. En fysiek, ik heb ooit een auto-ongeluk gehad, ik heb rugklachten daarvan overgehouden. Fysiek ben je dan wel behoorlijk aan de beurt. Dus ik heb een nieuwe bureaustoel gekocht voor thuis. Je gaat toch manieren zoeken om het werkbaar te maken en ik had al carpale-tunnel syndroom, dus ik mankeer echt iets aan m'n handen en ik ben bij ons echt ondersteuner digitaal leren maar ik ben altijd iemand geweest die zei "'Nou, twee uur per dag voor leerlingen is eigenlijk meer dan genoeg" ik adviseer echt om daar niet nog meer van te maken en vervolgens moest ik eigenlijk zelf meer dan vijf uur per dag achter een laptop gaan doorbrengen plus dan ook nog het beeldbellen met mijn telefoon via Whatsapp dus ik had aardig wat tijd wat ik toch wel moest steken met mijn handen in het werk. Toen dacht ik later 'dit moet anders' en leerlingen reageerden ook niet heel enthousiast op het feit dat we in eerste instantie probeerden ze van 09:00 tot 15:00 bezig te houden met een paar pauzes ertussen. Toen had ik al vrij snel door van ik wil ook niet dat het mij heel erg gaat frustreren, ik heb liever dat ze het continueren en dat zij mee blijven doen. Dus toen heb ik de tijd gehalveerd, voor de leerlingen maar ook voor mezelf en dat gaf veel meer rust en dan kon ik veel beter ook de dag verdelen. Ook het

vergaderen met collega's, dat was ook iets aparts en dat zal de komende tijd ook nog zo blijven want op het moment dat we niet voor de klas staan, horen we niet in de school te zijn dus dan moeten we thuiswerken dus dan zijn we toch niet allemaal op school op het moment dat er een vergadering is. Op het moment dat je gaat beeldbellen via Skype en je gaat met een heel team en wij hebben echt, we hebben meer dan twintig mensen, dan... iedereen wil iets zeggen en het wordt één... ja een aparte situatie vond ik dat. Normaal gesproken zit je in één ruimte met elkaar, kijk je elkaar een beetje aan en op het moment dat je aan het luisteren bent dan ben je alleen maar aan het luisteren en op het moment dat er iets valt waarvan je denkt 'Oh dat interesseert me wel' steek je even je hand op en via Skype is dat toch wel minder makkelijk om te doen. Ik vond het gedoe.

M: Ja, kan ik me heel goed voorstellen ook.

L: Gelukkig hebben we niet zo heel vaak vergaderd ook, laat ik dat wel vooropstellen hoor, één keer per week was echt genoeg. Zal ik wat positiever worden, dat vind ik toch wel fijn. Ik ga nog even één dingetje... feedback. Heb je te maken met alfabetiserende leerlingen dan heb je het ook over schrijven voor het eerst, met potlood en ... het is niet te doen. Dat kun je op afstand daar kun je gewoon geen feedback op geven en je kunt ze niet corrigeren op hun pengreep en dat maakt het heel lastig. Je kon wel feedback geven op dingen die ze typen in Whatsapp zeg maar, dan kun je tegelijkertijd beeldbellen en ze in de Whatsapp laten intypen dus dan kon ik nog wel een dictee afnemen bijvoorbeeld en daar kon ik dan wel direct goede feedback opgeven, dat vond ik wel heel positief en wat voor mij wel waardevol was, was het stuk dat je individuele gesprekken met leerlingen kon voeren. Dat je dus ook een individueel gesprek met een leerling kon voeren zonder dat een ander ineens bij je bureau staat van "Mevrouw dit en dat" dus je wordt minder gestoord tijdens gesprekken met leerlingen. Aan de andere kant, ik ben een coachende leerkracht en coachingsgesprekken dat werd wel een beetje lastig. Ik heb nu individuele coachings gedaan, maar normaal gesproken profiteren ze van elkaar tijdens een coachingsgesprek want dan helpen ze elkaar tijdens zo'n coachingsgesprek. En dat ging nu gewoon niet. Wat ik wel heel leuk vind, digitale werkvormen die je ontdekt hebt, zoals inderdaad ... Padlet kon ik al maar LessonUp kon ik ook, maar ik wist helemaal niet hoe dat werkt en ondertussen heb ik daar aardig wat lessen mee gegeven en ik neem dat ook mee de klas in nu.

M: Ja, dat is mooi. Mooi om te horen, ja!

L: Ja, dus ik heb er ook wel iets aan overgehouden. Ik heb in die tijd dat ik ook lessen heb gemaakt dat heb ik allemaal heel netjes in mapjes gezet daarbinnen en ook lessen die andere collega's hebben gemaakt want je kan daar ook lessen van anderen zien en die kun je dan

naar jezelf kopiëren en daar kun je dan nog je eigen sausje overheen gooien en zo heb ik toch wel aardig wat mooie lessen bij elkaar gescharreld. Dus ja, wel fijn! En weer een stukje feedback, dat je héél veel individuele feedback kan geven, zeker op het spreken dat was echt heel leuk. Maarja wel jammer dat leerlingen het ook niet aan elkaar kunnen geven. Dat gaan we dan in de komende weken weer doen.

M: Ja precies. Oké. Hebben jullie nog iets op elkaar aan te vullen? Over wat jullie net van elkaar gehoord hebben? Misschien A. nog iets op L. of?

A: Nee, ik vind het zelf ook gewoon heel prettig om een stukje reflectie dat ik gewoon mezelf hoor praten en L. en dan is denk ik ook gewoon belangrijk van als ik maandag de leerlingen weer zie van 'Wat vonden jullie er eigenlijk allemaal een beetje van?' en 'Hoe is het nu eigenlijk met jullie' en 'Nou die dingen die goed gingen thuis die gaan we gewoon meenemen' en dat vind ik wel een belangrijke les voor onze leerlingen en ja dat dingen die gewoon goed zijn gegaan dat je die gewoon verder kan uitbreiden. Dat is wel heel erg waardevol aan dit gesprek vind ik.

M: Goed om te horen! Fijn!

L: Het is zeker ook een aanrader om inderdaad zo'n gesprek met leerlingen te voeren. Ik heb vandaag voor het eerst aan mijn gevorderde deel van de klas lesgegeven, die zitten van A1 tot A+ en die hebben vandaag er iets over verteld aan elkaar en vervolgens hebben ze het opgeschreven. Dan hoor je inderdaad dus ook wel dingen terug waarvan je denkt: 'O ja kijk, ik wist eigenlijk niet heel erg goed hoe jij je dagen had ingedeeld maar dat weten we nu dan beter en omdat je het hebt opgeschreven is het ook een soort documentatie geworden van jullie belevenissen enzo' en leerlingen onderling hadden elkaar soms ook al heel lang niet gezien en gesproken en die hebben ook weer van elkaar nieuwe dingen gehoord. Ze gaven zelf ook wel aan dat ze dat LessonUp heel leuk vonden om te doen en dat ze dat inderdaad ook wel willen in de klas. Dus dat is wel heel fijn, voor mij want ik heb ze natuurlijk gevraagd om hun mobieltje daarvoor weer mee naar school te nemen. En voor de andere helft van de klas heb ik wisbordjes gekocht.

M: Dus eigenlijk, van het afstandsonderwijs zijn ... de voordelen die wegen zeg maar niet op tegen de nadelen denk ik, want de nadelen zijn er toch wel meer genoemd als ik het zo hoor, of vul ik dat nou verkeerd in?

A: Ja, en ook wel echt op essentiële fronten, van input en ja gewoon de rijke taal die ze gewoon niet om zich heen horen, dat is zoveel kleiner denk ik. Ik krijg dan soms gewoon echt dat ik dan van 'Ooooh'.

L: Ja, ik denk als je zit met leerlingen die zeg maar de taal nog moeten leren en soms ook bijna geen schoolse vaardigheden hebben omdat ze weinig ervaring hebben met school, dat je heel veel vraagt van hun zelfstandigheid en dat het bij sommige ook gewoon echt niet komt. Maar ik zie ook wel echt voordelen dat, ja ik moet ook wel want ik heb geen andere mogelijkheid op dit moment, dan in de klas de schrijf- en spreeklessen te doen en de online dingen gewoon thuis te laten doen, in de ochtend of de middag, net wanneer ze naar school moeten. Flipping the classroom, ik denk als dat eruit komt en als dat voor meer leerlingen dan voorheen eruit komt dat ze thuis huiswerk maken in de zin van voorbereiding en verwerking en dat je op school veel meer aandacht kan besteden aan de uitvoerende vaardigheden. Als dat een meerwaarde mag zijn dan dan zou ik dat zo willen houden, dat ze hun digitale dingen thuis doen. Want het is nu dat dat op school gebeurde, voor de coronacrisis, maar dat was eigenlijk uit nood geboren omdat op het AZC geen laptops en dingen waren. Terwijl nu ga je eigenlijk zien dat het toch ook wèl kan.

A: Dat is wel een mooi voordeel.

M: Jazeker!

L: En zeker voor degenen die het heel graag willen eigenlijk, dat ze nu ook de mogelijkheid hebben. Die zie je echt vooruitspringen. Die zijn naar mijn ervaring van vanmiddag, ik heb één jongen die heb ik echt in de afgelopen weken bijna niet of nouja nauwelijks gesproken en hij was echt het verst van de hele klas met alles, hij zat echt tegen A2 aan. Nu geef ik hem vandaag een schrijfpdracht en ik dacht echt 'Ja, je kon zoveel meer dan maar je niveau is gewoon niet meer helemaal wat het was' en ja, dat is zonde. We moeten er een hoop voor doen. Ze krijgen strakjes na vier weekjes ook zes weken vakantie.

A: Heel ideaal allemaal...

L: We weten wat dat doet elk jaar weer, zes weken vakantie. Dan zakt het ook allemaal weer achteruit. Maarja goed, we hebben tegenwoordig wel toegang tot al die digitale middelen thuis. Dus ik hoop dat ze dan in de vakantie ook blijven lezen enzo.

M: Ja. Dus als ik nou nog een keer nadenk, denk ik eigenlijk wat jullie dan eigenlijk zeggen is dat... het is goed dat het onderwijs nu weer richting fysiek gaat maar het hele afstandsonderwijs heeft ook voordelen gebracht die echt gewoon door te trekken zijn en ook goed zijn voor de leerling en voor jullie zelf want jullie hebben allemaal dingen geleerd over digitale lesmethodes hoe je die kunt gebruiken en de leerlingen hebben ook een heleboel vaardigheden opgedaan die ze wel kunnen blijven gebruiken.

A. en L.: Ja

M: Dus in die zin, het was niet ideaal, we hebben het allemaal liever willen voorkomen maar...

A: Ja en het moeilijkste vond ik ook dat het gewoon op stel en sprong moest. Je maakt eerst lespakketjes inderdaad voor twee weken en dan is je coördinator ineens toch bezig om allemaal laptops rond te brengen en te zorgen dat iedereen een device heeft en vooral met starters, die konden eerst iets samen met jou doen op school, dan laat je het een keer per twee doen en dan gaan ze het misschien een keer alleen doen maar nu moest het in één keer meteen alleen. Dus dat was wel echt een grote uitdaging. Voor sommigen wel echt een paar stappen te ver. Maarja ik kan ze niet ... can't blame them zeg maar. Ik snap het helemaal.

L: Ja en zo heb je natuurlijk ook leerlingen die eigenlijk helemaal nog nooit met een laptop hadden gewerkt. Ik kreeg ook echt nog gewoon een nieuwe leerling, die moest ook gewoon op afstand geholpen worden. Hij zit tegenwoordig weer gewoon in mijn lokaal en daar ben ik dan wel heel blij mee.

M: Ja dat snap ik.

L: Want in al die weken dat hij eigenlijk al bij mij in de klas zat, heb ik hem niet gesproken. Heb ik wel gezien dat hij in Diglin heeft gewerkt. Ben ook heel blij dat hij gewoon op een COA locatie woonde waar ook hulp voor hem was, en als ik dan nu al zie wat dat voor hem gedaan heeft, was echt een alfa a leerling geweest, en dat hij nu eigenlijk gewoon al alfa b functioneert, dan denk ik voor hem die tien weken. Ik denk dat het voor hem wel een goeie is geweest dat hij toch aan de gang heeft kunnen gaan.

M: Ja, jazekeer.

L: We hadden voor de leerlingen trouwens ook een site gemaakt hè, in de vakantie had ik een site gemaakt zodat ze ook in de vakantie konden verder leren, dus dat ga ik komende zomer ook weer uitzetten voor ze.

(...)

A: Ik moet eigenlijk zo gaan, ik weet niet of jij nog iets wil vragen.

M: Nee, ik denk dat ik het wel een beetje heb. Ik wil jullie sowieso allebei heel erg bedanken (...). Heel erg bedankt allebei.

(...)

Bijlage 3 Codeboom

